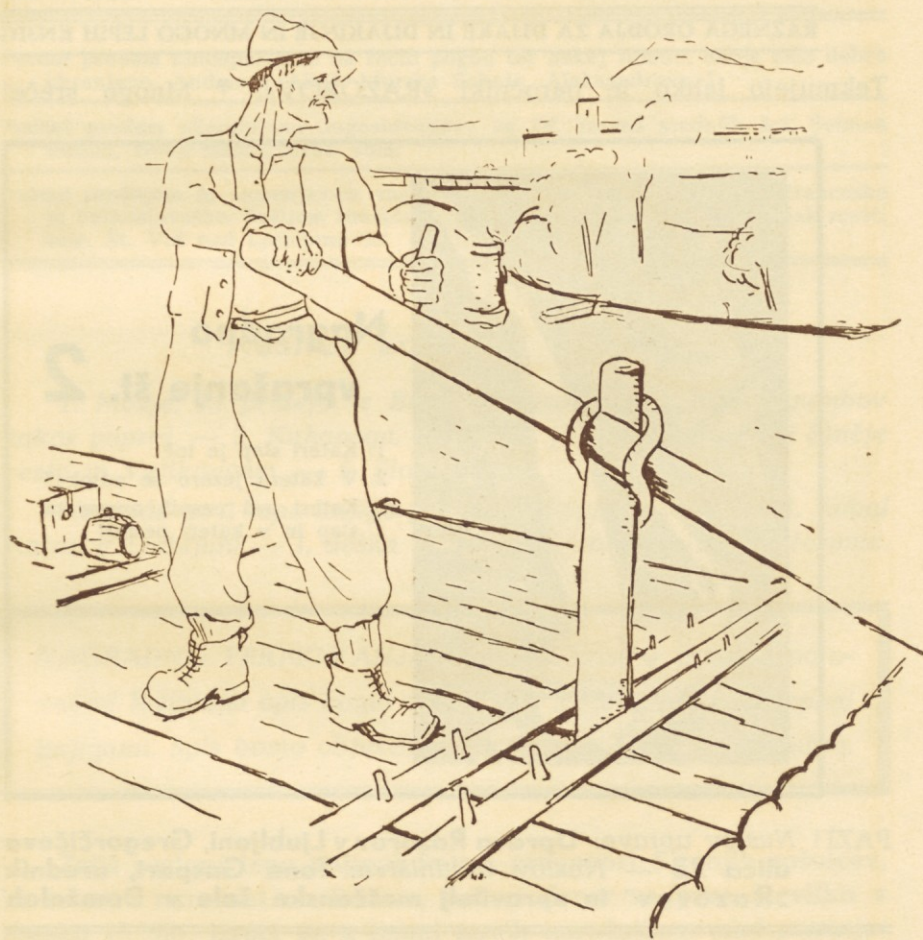

RAZORI

LIST ZA DORAŠČAJOČO MLADINO

LETO VII

2

1938 - 39

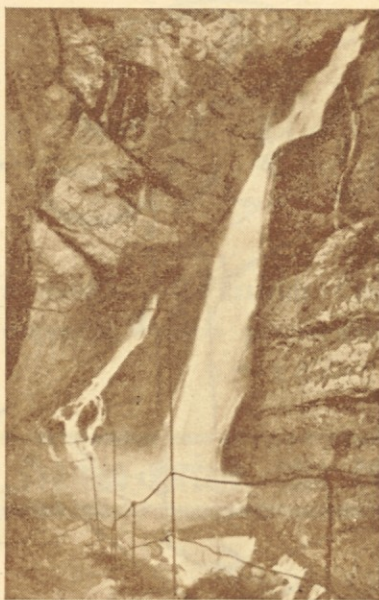
Ministrstvo prosvete je z odlokom S.n. br. 40984 od 29. oktobra 1937 ponovno priporočilo „Razor“ za vse meščanske in nižje srednje šole

Naročniki, pozor! Razpisujemo lepe nagrade!

V vsaki številki »RAZOROV« bodo poleg slike po 3 vprašanja, katera poskusite uganiti. V 8. številki bodo poslednja vprašanja. Tedaj boste zbrali vse odgovore ter jih boste poslali upravi. Žreb bo nato določil več dragocenih nagrad, med njimi

KOLO — HARMONIKO — VEČ ZAPESTNIH UR — VEČ FOTO-APARATOV — BREZPLAČNO VOŽNJO V TRST IN NAZAJ IN BREZPLAČNA PRISKRBA POTNEGA LISTA — NALIVNA PERESA — GARNITURE RAZNEGA ORODJA ZA DIJAKE IN DIJAKINJE IN MNOGO LEPIH KNJIG

Tekmujejo lahko le naročniki »RAZOROV«. * Mnogo sreče!

Nagradno vprašanje št. 2

1. Kateri slap je to?
2. V katero jezero se odteka?
3. Kateri naš pesnik opeva ta slap in v kateri pesmi?

PAZI! Naslov uprave: **Uprava Razorov v Ljubljani, Gregorčičeva ulica 23** — Naslov uredništva: **Tone Gaspari, urednik „Razorov“ in upravitelj meščanske šole v Domžalah**

Naslovno stran vsake številke riše slikar Nande Vidmar.

RAZORI izhajajo vsak mesec v šolskem letu. — Letna naročnina 30 din, posamezna številka 3 din. List izdaja Združenje jugoslov. učiteljstva meščanskih šol, ljubljanska sekcija, zanjo odgovarja Anton Fakin, upravitelj meščanske šole v Ljubljani. List urejuje Tone Gaspari, upravitelj meščanske šole v Domžalah. Za uredništvo odgovarja Pavel Kunaver, upravitelj meščanske šole v Ljubljani. Tiska tiskarna Merkur d. d. v Ljubljani (njen predstavnik Otmar Mihalek).

Ivan Potrč

Agrarci

Ilustrira Drago Vidmar

II

Ali — tisti bistriški kot ni bil več samo sanjarija in zmota starega in mladega Budje; kajti o agrarni reformi so govorili že »fabrikarji« na cesti. Risali so graščinsko zemljo po cestnem prahu in si jo razdeljevali. Šli so se graščake, delavce, drvarje, siromake, žagarje, invalide, kmete — o, saj je bilo dosti otrok okoli tovarne! — in se prepirali. To so bile njihove »komisije«. Celo stepli so se.

Zgodilo se je neko nedeljo. Žage so po nedeljah in svetkih stale. Tako po obedu, ki je bil skoraj vedno ob dveh, ker je imela Gorenjakovca zmeraj polne roke dela, je žagar snel suknjo z vrat, si jo naspol ogrnil preko ramen ter odšel iz bajte. Otroci so še strgali po skledah, lovili zadnjo solato po široki lončeni skledi, ali se pa že razbežali po cesti. Gorenjak je obšel deske, ko da bi jih pregledoval, nazadnje pa sedel na ploč. Prižgal si je pipo in se menil z ljudmi, ki so prihajali po nedeljskih popoldnevih mimo. Lahko bi se zgodilo, da bi prišel kak kmet, ki mu je Gorenjak kdaj žagal in ga povabil na kozarec k Pongracu. Mati je imela dovolj opravka v hiši; le redko se je pokazala iz bajte, da je poklicala katerega mlajših otrok, Franca ali Tilko, da bo stopila k Ančki, ki je kričala. Ludvika, ki je žagal, ni nikoli klicala. On je žagal, zato je bil nedeljski popoldan njegov. Lahko je odšel od bajte.

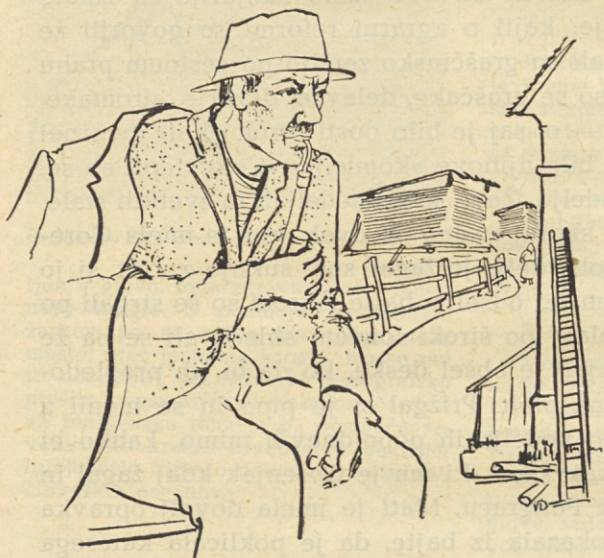
Zjutraj se je oblekel v svetešnjo obleko, ki je bila že precej znošena, da mu je bilo vedno malo nerodno, ko je stopil na cesto. Šele, ko je bil med fanti, med drvarji in bistriškimi žagarji, je pozabil na to.

Bistriški kot je ležal ljudem v krvi. Kamor si prišel, vsepovsod so ljudje govorili o graščini, komisijah in razdelitvi zemlje. Govorili so že o načrtih zaradi hiš, ki so si jih namenili postaviti ter še o tisočerihih skrbih in radostih, ki so se tikale bistriškega kota. Tudi žagar se ni več razburjal zaradi starega Budje. Nič več ni na široko razlagal Pongracu, da nikakor ni prav, če se komu vzame zemljo. Ženske in z njimi vred tudi mati, pa so bile povsem drugačnih misli. Naj le graščina dá! Ne bo se ji poznalo, četudi ji polovico vzamejo!

Ludvik je razmisлил zadevo po svoje. Pomalem se mu je zasvitelo, da tudi oče ne misli več tako, kakor se je včasih menil s krčmarjem. Na občini so bile nekake komisije in stari Budja se je prepiral z njimi. Drvarji in kočarji so zvolili Budjo v odbor. Gorenjak bi moral k njemu. Gorenjakovca se je že nekaj dni držala, da se je žagar bal, da se bo lepega dne znesla nad njim.

Za žago je ležal raztegnjen Pongračev travnik. Po njem so se preganjali pastirji, »fabrikarji« in Gorenjakovi otroci. Žagar jih je dobro ločil po kričanju, a se ni menil za nje. Otroci so se skrivali ob Bistrici zaraščeni z grmovjem. Ludvik je prišel skraja samo pogledat, kaj le toliko divjajo. On je vendar že žagal in ni bil več

otrok. Smel jih je malo ponadzorovati. Nazadnje se je pa še sam pomešal med nje. Domenili so se za skrivanje. Ko je prišla na Ludvika vrsta, je preskakal po pečovju in kamenju deročo Bistrico ter se splazil skozi srobotje, od katerega je odpadlo listje, za neki koreninast brest. Na to stran potoka sicer ne bi smel, ali — bogme, tako kmalu ga le ne bodo našli! Žagar je,

pa bi se pustil kar tako ujeti! Dobro skrit za rušo je gledal otroke, kako so na oni strani potoka plezali čez kamenje, se podili in obupavali. On pa je samo včasih, ko je videl, da ne bodo mogli odkriti njegove sleparije, zaklical: »Tu-tu!« Tako se kličejo čaravnice po nočeh. Bilo je vsekakor imenitno opazovati, kako so se otročaji z veseljem zagnali ob potoku, preiskali vsako luknjo in vsak grm, da bi ga odkrili in obupavali.

»Tu-tu!«

Gruča se je zagnala proti ovinku, ki ga je delala Bistrica in pogledala pod vsako korenino.

Mala Rozika, ena izmed »fabrikarjev«, je postala ob bregu Bistrice, se skoraj žalostno zazrla na ono stran in še žalostneje vprašala:

»Ludvik, oglasi se, če si tam! Tam ne velja!«

A, torej le upajo, da jih je potegnil, pa ga vkljub temu iščejo! Malo jih bo še vlekel, potlej pa se bo splazil za starim jezom nazaj ter se vlegel na oni strani za tisto robidovje, kjer so ga vsi iskali. Smehljaj se jim bo, ko ga bodo odkrili in jim očital, kako slabi iskalci so. Mimo njega so hodili, toliko, da mu niso na glavo stopili, pa ga ni nihče našel. Gledali ga bodo. Kaj ga ne bi? Saj je bilo res, da je bil vsak najmanj dvakrat za tem robidovjem, pa ga ni odkril. Ali so sami tako slepi, ali je pa Ludvik tako navihan?! O, to jim jo bo nagodel!

Mala Rozika je še enkrat žalostno pogledala onstran potoka, kamor ona ni mogla, ker je bila prevelika voda, in še enkrat vprašala, potlej pa se je obrnila in odšla ob potoku proti Dravi. Nekaj časa ji je Ludvik sledil. Rila se je skozi zaraščeno grmovje in si popravljala lase, ki jih ji je kuštralo trnje. Kajti naprej proti Dravi je ležal pravi »pragozd«, kakor je imenoval tisto strohnelo in preraščeno drevje mladi Budja, ki je vedno več vedel kakor drugi.

Ludvik je vstal in se hotel splaziti na ono stran Bistrice za robidovje, ko je zaslišal, da je spodaj Rozika zavpila, potlej pa vzkliknila začudeno, kakor da nečesa ne bi mogla verjeti:

»Jezus!«

Za vzklikom pa se je nekdo prav na široko zasmel. Mladi žagar je pozabil na svoje lovce in tisti svoj sijajni robidov grm, kamor je nameraval. Doli proti Dravi je moralo biti vsekakor nekaj zanimivejšega od tega iskanja, ki ga je rodilo nedeljsko popoldansko dolgočasje! Potegnil se je globlje za brest in naspol zravnian zdrčal proti »pragozdu«.

Rozika je stala na oni strani, tik pod njim v Bistrici pa je nekdo z visoko podvihanimi hlačnicami objemal širok kamen, da se je z nosom skoraj dotikal vode.

Budja je ribaril.

Rozika ga je opazovala in rekla: »Globočina je tam.«

Kakor nalašč je zabredel Budja globlje in se sklonil še globlje, da si je prav zagotovo omočil nos v peneči vodi, ki je drvela preko skalovja. Mala Rozika je vzkliknila: »Joj, Budja?!«

Budja je dihal z vsemi napori. Znenada pa se je zdrznil, vse na njem je vztrepetalo. Zravnian se je kot ušibljena leska, v iztegnjeni roki mu je trepetala postrv. Ves obraz mu je bil raztegnjen, smejal se je — postrvi in Roziki.

Tudi mala Rozika se je smejala.

»Počakaj!« je zaklical ribič. Predjal je ribo v roki in zamahnil. Mala Rozika je zavpila in zaklicala: »Nikar, Budja!« Fant je hotel udariti z ribo po skali, da bi jo ubil.

»Ho!« se je začudil in ni udaril. »Pečena bi ti pa dišala, a?« jo je povprašal. Segal je z roko v žepa in začel vlačiti iz njiju postrvi.

»Sedem!« je povedal zmagoslavno. »Bi rada katero?«

Mala Rozika ni vedela, kaj naj stori. Ribe so se ji vsekakor svetile. Nazadnje pa je potožila: »Bojim se.«

Preden jo je Budja vprašal, se je znova na ves glas zasmeljal.

»Koga se bojiš? Graščine? Ta bo šla kmalu po vodi.« Pokazal je po Bistrici proti Dravi.

Na to ni rekla mala Rozika ničesar. Hotela je oditi. Ko se je okrenila, je zagledala nekoga na bregu. To je Budja opazil. Zdrznil se je kakor splašena srna na planini — dà, nekdo je stal za njim! — in se pognal po vodi čez kamenje. Skliznilo mu je, da je čofnil po dolgem v tolmun. Samo desna roka, v kateri je držal ujeto postrv, mu je molela iz vode.

Ko je splaval Budja iz tolmuna ter si obrisal čelo in oči, da je lahko kam videl, je zagledal na bregu Bistrice Gorenjakovega Ludvika, ki se mu je smehljaj. Pbledeli Budja je zardel.

Zaradi male Rozike bi bilo Budji vseeno, ni pa mogel prenesti, da je prav Ludvik videl, kako se boji, da ga ne bi kdo graščinskih zalotil pri ribarjenju. Vrh tega je slišal fant njegov razgovor z Roziko. Prestopil se je, da je trdneje stal v vodi in ga premotril. V desni roki je krčevito stiskal ribo.

»Kaj stikaš tod?« ga je vprašal sovražno.

»Kako?« se je začudil Gorenjakov smeje. »Stikam? Stikaš ti!«

Budja se je otresel kakor do kože premočen pes in stopil iz potoka proti Ludviku. »Haha!« se je poskušal nasmehiniti. »Ti najbrže misliš, da se jaz koga bojim? Koga le? Saj nisem kradel.«

»Ribarjenje je graščinsko,« je pripomnil Gorenjakov nebržno, kakor da se tudi njega ne bi tikala ta zadeva.

»Graščinsko?« je vprašal Budja in ga omalovažujoče pogledal. »No, dà, graščinsko je bilo, pa ne bo več. Komisija bo tudi zaradi ribarjenja uredila. V Bistrici bodo lahko vsi ribarili, samo Gorenjaki ne. Kar tresite se pred graščino! Tu, poglej ribe! Dve... štiri... šest, sedem! Misliš, da se bojim? Koga le?«

»Žandarjev! Včeraj so bili pri tvojem očetu, jutri bodo prišli po te.«

Tole je Budjo zjezilo. Stisnil je pest, v kateri je držal postrv, ki jo je mislil poprej vreči Roziki, ter mu jo zagnal v nasmejani obraz. Naslednji trenutek sta si fanta v laseh. Kotalila sta se po bregu. Mala Rozika se je zbala, da ne bi zdrknila v vodo. Divje je zakričala...

Stari Gorenjak je sedel za žago na štoru, ko je zaslišal krik ob potoku in videl otroke, kako so se zagnali proti »pragozdu«. Kaj če se kateri otrok ne vtaplja? Dvignil se je in pohitel čez Pongračev travnik. A preden je pritekel do Bistrice, sta bila onadva že narazen.

»Kaj je?« je zavpil in pogledal divje po otrocih, ker so ga zastrašili. Začeli so se mu umikati. Stegnil je roko in pokazal Ludviku proti žagi.

»Ti pa domov!«

Ludvik je pokazal na Budjo in nekaj zajeceljal, kakor da je Budja ribaril, ali oče ni hotel ničesar slišati. Še glasneje je zavpil:

»Domov!«

Tudi mala Rozika je zbežala z drugimi. A ko se je za hip ozrla, da bi pogledala, če morda ne beži Gorenjak za njo, je videla, kako se je postrv zadnjič pognala preko kamenja in splavala v Bistrico.

»Riba je ušla!« je zavpila. Potlej je znova odhitela za otroci.

Doma je našel Ludvik mater zahriplo in zajokano. Zvedel je, da je kričala nad očetom. Zaradi bistriškega kota. Vsi bodo dobili zemljo, samo on se ne zgane! Zakaj se ne bi napravil in stopil k

staremu Budji? Mati ga ni mogla razumeti. Pripovedovala je Ludviku in otrokom, ki so stali okoli nje v ozki kuhinji, ki je bila prav za prav veža in kuhinja, kako lepo bi bilo, če bi imeli kdaj svojo streho nad glavo. Nihče jih ne bi mogel metati iz koče. Otroci so jo zaverovano poslušali. Samo Lovrenc jo je potegoval za krilo in drežal:

»Mama, lačen sem!«

Starega Gorenjaka to nedeljo ni bilo k večerji. Vsi so vedeli, da se je odpravil k Budji zaradi zemlje. To je bila zanj težka pot. Ludvik je vedel zanjo ter je molčal med večerjo.

Ko se je zaril pod ostrešjem v slamo in stare cunje, mu je bilo edino za nekaj hudo — da ni pošteno zmlatil Budjo popoldne pri Bistrici. Že zaradi te očetove poti bi ga.

(Dalje prih.)

Drago Vidmar: Ljubljanska stolnica (linorez)

K proslavi svobode

Živimo v jubilejnem letu naše drage Jugoslavije in vseh tistih držav, ki so nastale po razpadu Avstrije leta 1918. Pred dvajsetimi leti je v tem času zažarela na obzorju Evrope jutrnja zarja v vsej svoji krasoti in napovedala blaženo rojstvo Jugoslavije in bratske Češko-slovaške republike. Videli smo dejstvo, gotovo stvar, ni nam pa bilo dano pogledati tedaj v delavnico, kjer so snovali rojstvo in življenje nove Evrope. Danes, ko je čas odmaknjen za dvajset let, so nam končno vrata v takratno delavnico odprta, da moramo jasno in nezmot-

ljivo pregledati veliko vrsto delavcev, ki se je trudila v življenjski nevarnosti, da pripravi in uresniči stoletne sni Južnih in Severnih Slovanov.

Pri glavnih strojih te čudovite delavnice opazimo tri osebe, ki jih sicer prav dobro poznamo, katerih dela, požrtvovalnosti in nesebičnosti pa ne bomo mogli nikdar do dna razumeti, ker nam bo vedno tuja čudežna moč vere v pravico in resnico, ki je te tri vodilne delavce prevzela tako, da so pozabili na sebe same popolnoma, mislili so le na svoje narode in se njim žrtvovali celi in za vedno. Kralj Aleksander, prezident T. G. Masaryk in prezident dr. Beneš so najvidnejši stvaritelji naše svobode in samostojnosti. Vsi trije so delali roko v roki a z različnimi sredstvi za isti cilj, za osvoboditev avstrijskih Slovanov.

Žalibog ni mogel zaradi svoje visoke starosti prvi prezident Češkoslovaške T. G. Masaryk uradno obiskati naš Beograd in našega vladarja kralja Aleksandra I. Zedinitelja, zato pa je bil neuradno naš kralj večkrat gost T. G. Masaryka, ko se je zdravil v čeških zdraviliščih. Ko sem bil letos ob X. vsesokolskem zletu v Pragi, sem v družbi češkoslovaških naraščajnikov iz Ružemberka na Slovaškem poromal tudi na grob Prezidenta-Osvoboditelja T. G. Masaryka v Lanih, 32 km severno od Prage. Tu sem presenečen dobil sliko obeh velikih državnikov, ko se peljeta v kočiji na sprehod. Na sto in sto teh slik se prodaja dnevno in skoro ne bo na

Češkem hiše, ki je ne bi imela med svojimi najdražjimi spomini. Blagopokojni Prezident-Osvoboditelj je dejal o sebi: »Nikdar se nisem smatral za več kot za navadnega delavca na tem velikem božjem svetu, za delavca, ki bo srečen, če se vsi zedinimo v eni ideji, v eni misli, da bo na zemlji to, kar je napovedano dva tisoč let pred nami: Kraljestvo božje!«

In njegovi sodelavci so bili z njim enakih misli. Kralj Aleksander in T. G. Masaryk sta umrla. Umrla pa ni ljubezen, ki sta si jo naklonila pri svojih narodih. Njuni posmrtni počivališči sta postali resnični božji poti, kamor romajo ljudje takrat, kadar potrebujejo

utehe za svoje notranje trpljenje. Pravkar so poročali dnevni listi, da je bilo na našem Oplencu že nad milijon romarjev, ki so se poklonili blaženim ostankom Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja. Kakor romamo Jugoslovani na Oplenac, tako romajo v trumah Čehoslovaki na grob Prezidenta-Osvoboditelja T. G. Masaryka v Laníh. Kakor je T. G. Masaryk preprosto živel, tako je preprosto umrl in tako je tudi njegov grob preprost in bo tudi ostal, čeprav so mu pripravili Čehi na vrhu gore Žižkov v Pragi prelep mavzolej, kamor naj bi položili zemске ostanke velikega svojega sina in očeta.

K proslavi osvobojenja doživlja Češkoslovaška strašno tragedijo. Njene tisočletne zgodovinske meje so velesile zdrobile in

nemška vojska je do 10. oktobra zasedla 28.291 km² ozemlja češko-slovaške države, ki je s tem izgubila 2.811.060 prebivalcev nemške narodnosti ter 725.904 lastnih bratov-Čehov, ki so čez noč postali državljani Nemčije. S tem ozemljem pa je izgubila tudi vse gozdove in najbogatejše rudnike železne rude in premoga. Češkoslovaška je v najtežjih dneh svoje žalosti ostala osamljena. Vsi njeni močni prijatelji so jo zapustili. Slovenska mladina je z najglobljo bolestjo zasledovala, kako so okrnjevali to lepo, bogato bratsko državo. Dr. Edvard Beneš, o katerem je dejal Masaryk: »Brez doktorja Beneša bi ne imeli svoje samostojnosti!« — je odstopil, Slovaška je postala avtonomna država, Podkarpatska Rusija prav tako in tako si zdaj ti trije narodi prizadevajo, da zgrade novo in veliko bodočnost v novi združeni državi.

Jos. Brinar

Ključec in njegove prigode

Ilustrira Maksim Gaspari

Dvanajsti večer

Ključec zadrema v topovski cevi; izstrelé ga na kôpo sena, kjer spi nato še tri mesece

»Sinoči sem vam pripovedoval, kako sem bil s turškim državnim zakladom pribežal na Laško. No, ob svojem prihodu v Brindisi sem bil vsekako najbogatejši človek v Evropi; toda berači vsake vrste, kvartopirci, potepuhi in goljufi so poskrbeli, da sem v nekaterih tednih izgubil in zapravil večji del svojega premoženja. Kar mi je bilo še ostalo, so mi pa pobrali razbojniki, ki so mene in moje spremljevalce v Abrucih napadli ter nas — v pravem pomenu besede — do nagega slekli.

Na srečo sem bil dal v spodnjem volnenem perilu napraviti majhen žep, kamor sem bil skril peščico draguljev in biserov, ki jih razbojniki niso opazili, ko so nas izropali. Neki rimski draguljar — možak si je pač lep dobiček privoščil! — mi je izplačal za te dragocenosti nekaj stotin suhih cekinov. To premoženje, ki je bilo vsekako še precejšnje, sem nato porazdelil svojim peterim služabnikom, ostrostrelcu, tenkouhu itd., ki sem jih potem odpustil iz službe. Zase sem pridržal le majhno vsoto kot pōtnino, ker sem nameraval še poiskati starega prijatelja, generala Elliota, ki je bil tačas poveljnik na Gibraltarju.

Prišedši na Gibraltar, sem imel jedva časa, da sva z generalom Elliotom malko proslavila najino svidenje; zakaj spremljati sem ga

moral kar kmalu na nasipe in obzidje, da si ogledava sovražnikove priprave za napad na utrdbe.

Nekoč, neke zelo temne noči, sem se kot duhovnik preoblečen splazil okoli polnoči v sovražno taborišče. Vtihatopil sem se tudi v šotor grofa Artoiškega, ki je prav tedaj zbral krog sebe vse poveljnike in višje častnike, da bi se posvetoval z njimi, kako naj ob zori napadejo trdnjavo. Ko bi se zarana zasvitalo, naj bi vse oblegovalne topove naperili na eno samo mesto, in o prvem sončnem žarku naj bi vseh tri sto topov naenkrat zagrmelo v jutrnji pozdrav in zbudilo sovražnike iz spanja. Ko bi po večurnem obstreljevanju vedno na isto mesto takole proti poldnevu izstrelili že dosti veliko vrzel v obzidje, tedaj naj bi se na nasprotni strani izvršil na videz napad, a glavna vojska naj bi navalila na vrzel ter z jurišem zavzela trdnjavo.

Ta odgovor sem kot preoblečen mašnik mirno poslušal, ne da bi kdo kaj sumil. Ko se je vojni posvet končal ter so vsi legli spat, sem taval po ulicah med šotori, premišljujoč in ugibajoč, kako bi mogel sovražnikom prekrižati načrte. Pri tem sem opazil, da vsa vojska trdno spi; celo straže so zadremale, da si nabere okrepčila za jutrnji napad.

A kako naj preprečim grozečo nevarnost? Treba na vsak način onemogočiti obstreljevanje trdnjave; a kako? Ali naj topove zabijem ali jih spravim kam v stran? Menda bi jih bilo še lažje odstraniti, kakor pa zabiti in uničiti! Pravkar je odbila ena! ... Pa, ni li to preveč za enega samega človeka? Da poskusim, se splazim med baterije, zgrabim natihoma največji in najtežji top in ga vržem kake tri milje daleč v morje. Ko mi je šlo z največjim in najtežjim topom po sreči, sem se lotil nato še manjših in lažjih. A delo je bilo težavnejše, nego sem bil mislil; zakaj odstraniti tri sto šest in dvajset topov, to niso mačje solze! Možnarjev še niti odstraniti nisem mogel, ker ni bilo dosti več časa. Naposled sem še vse lafete zmetal na en kup, nagrmadil na vrh tudi vozove za živila in strelivo in ves ta ogromni kres — zažgal. Da bi me ne osumili, sem bil prvi, ki je zaklical na pomoč ter jih začel buditi iz spanja.

Splošno so vsi mislili, da se je kakih šest ali sedem polkov pritihotapilo iz trdnjave v taborišče, ker drugače ne bi mogli vsega topništva uničiti in razmetati. Straže so takoj vse pozaprli, misleč, da bi bile morale kaj opaziti, ako ne bi bile podkupljene ter zato niso zbudile speče vojske. Grof Artoiški jo je od strahu odkuril z vsemi svojimi vojaki. Nikjer se niso ustavili, niti se ozrli, ter tekli štirinajst dni in noči brez prestanka noter do Pariza. Od prevelikega

strahu, ki jim je ob groznem požaru legel v želodce, niso, bojda, tri mesece mogli ničesar jesti in so živeli samo od zraka! —

Šest ali osem tednov pozneje sem nekega jutra sedel z generalom Elliotom pri zajtrku, ko prileti nenadoma bomba v sobo in pade na mizo. Po bliskovo sem jo zgrabil, izdrl vžigalnik iz nje in počasi odkorakal, držeč bombo v rokah, na vrh visoke pečine. V bližini sovražnega ostroga sem ugledal množico ljudi, in s svojim daljnogledom sem opazil, da so bili tamkaj postavili vislice in so se baš pripravljali, da obesijo dva naša angleška častnika, ki sta se bila ponoči splazila v njih taborišče, a so ju zasačili in ujeli.

„No, le čak' te,“ sem vzkliknil, „tu se še jaz poprej z vami pomenim!“

Ker je bilo predaleč, da bi s samo roko do tja zalučal bombo, sem se poslužil Davidove prače, ki sem jo zmerom nosil s sabo. V bombo sem vtaknil nov vžigalnik, jo položil na pračo in zalučal natanko na tisto mesto, kjer je stala drhal, zijajoč na vislice. Bomba je padla na sredo mednje in se razpočila. Vsi zijači in ogledači so mrtvi obležali, samo oba Angleža, ki so ju že bili kvišku potegnili, sta ostala nedotaknjena, kakor tudi rabelj, stoječ na lestvi. Drobec bombe je tik ob zemlji zadel steber vislic, ki so zgrmele na tla in ubile rablja. Oba angleška častnika sta na pol mrtva obležala; a eden izmed njih se je pri padcu toliko izčajmal in osvestil, da se je oprostil konopljene ovratnice ter v zadnjem trenutku rešil tudi še svojega tovariša.

Nato sta se ozrla okrog. Povsod sami mrlič! Toda od sovražnega taborišča je že, glasno vriščeč, drvela tema ljudi. Obeh gospodov Angležev, kajpak, ni veselilo, da bi jih počakala, ampak sta jo urno ubrala proti obrežju, skočila v najbližji španski čoln ter prisilila brodarja, ki je v njem sedel, da ju je prepeljal do naše ladje.

To je bilo pač edinokrat, da sem tudi jaz uporabil Davidovo pračo. In še tokrat se mi je stara, trhla stvar čisto pokvarila. Večji kos jo je odnesla bomba s sabo, a mali ostanek, ki sem ga bil obdržal v roki, je sedaj shranjen v našem zgodovinskem arhivu poleg drugih starin. Kadar me boste, gospodje, počastili s svojim posetom, vam razkažem tudi te znamenite stvari. — —

Gibraltar sem bil kmalu nato zapustil ter odjadral najprej na Angleško. Tam me je doletela prigoda, ki je bila izmed najčudovitejših v mojem življenju.

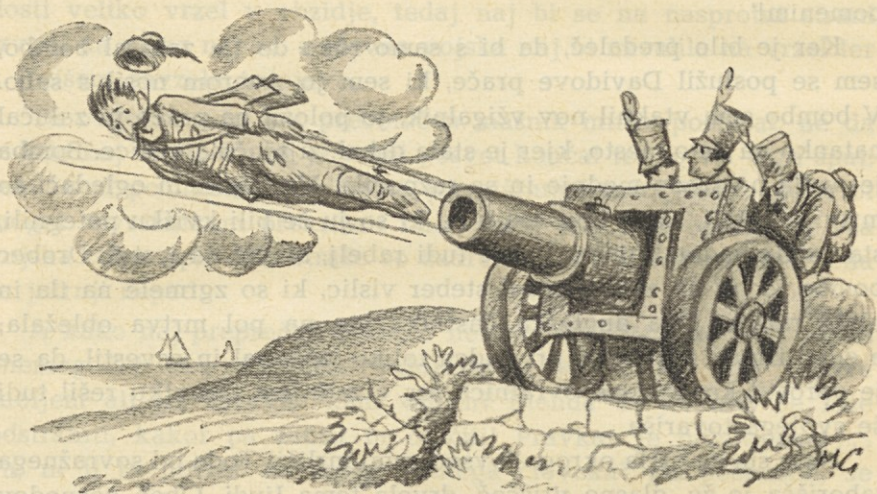
Nekega dne — bilo je ravno 4. junija — sem se odpravil na obrežje, da bi videl, kako bodo v luki vkrcavali neke moje stvari, ki sem jih bil hotel spraviti v Hamburg. Nazaj gredé sem ubral pot ob ladjedelnicah. Sonce je neznansko žgalo, in bil sem utrujen in

na smrt zaspan, a nikjer kake sence, da bi se vanjo zleknil. Ker se nisem mogel več zdržati, sem zlezel v cev velikega topa, ki so razpostavljeni tam na obrežju.

Tisti dan je pa bila kraljeva rojstna slava, in zato so bili zjutraj vse topove s smodnikom nabili, da bi jih ob eni popoldne sprožili v počaščenje vladarju. Jaz, seveda, nisem tega prav nič slutil, pa sem zato kar prec' tako trdno zaspal, kakor bi me bil kdo ubil.

Točno ob enih je prikorakal topničar, nasul smodnika na vžigalno ponvico in potegnil za netilno vrvco. In — buum! ... se je sprožilo — in vaš prijatelj Kljukec je sfrčal, z glavo naprej, preko Temze, ki je pač najmanj šestkrat tako široka kot Sava pri Beogra-

du. In tamkaj sem priletel na glavo v veliko kopico sena. Omotica, ki me je objela ob začetku vožnje po zraku, je zopet prešla v prejšnje trdno spanje. In na senu sem kar naprej dremuhal in spal, kakor sem bil začel v topovski cevi. Najbrž bi še danes spal na tisti kôpi, ako ne bi bili čez tri mesece prišli vozniki in me zbudili, ker so morali seno odpeljati na sejem! —

Ze nekajkrat se je zgodilo, da so poslušavci začeli zmajevati z glavo, ko sem jim pripovedoval to zgodbo. Da sem pa resnično tri mesece spal, to jasno izpričuje hruška, ki je rastla tik senene kôpe; zakaj ta vrsta hrušk cvete navadno v začetku junija, a ko sem se bil jaz zbudil, je viselo na drevesu zrelo, sočno sadje, ki sem si ga z veliko slastjo privoščil. A kako zelo šele so se čudili moji prijatelji v Londonu, to si lahko mislite! Tri mesece so me zaman iskali, a našli so me šele jesenskega dne v septembru, in to v moji poletni obleki; torej se nisem ves dolgi čas niti enkrat slekel niti preoblekel! —«

(Dalje prih.)

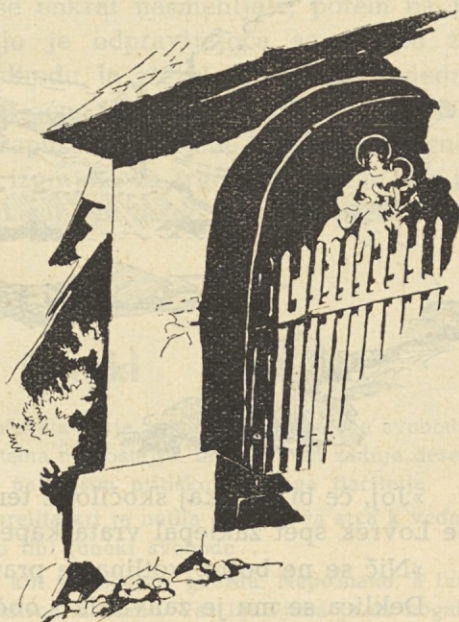
Votlina

Odlomek iz mladinskega romana „Beli dvor“

Ilustriral Radovan Klopčič

Ko je tisto leto sveti Martin po stari navadi krstil vino, še ni pritresel snega s seboj. Naravnost pomladansko sonce je skušalo preslepiti lahkoverne rastline, da pojde brez zime spet na pomlad. Po bregovih so v zlatih lisah rumenele trobentice, a lahkomiselne marelice so se odele z rožnatim puhom. Ljudje so pač majali z glavami, ali tudi oni so se vdajali čaru divnih poznojesenskih dni, ki jih je poklonila usoda stvarstvu, preden se je odelo v belo mrliško odejo.

Na Gradišču je okrog razvalin in po zelenem grebenu mrgolelo ljudi. Večinoma so sedeli na prijazni ploščadi pod oglednim stolpom, odkoder so z vzhičenjem ogledovali dolino, nalik pestri preprogi razprostrto, širečo se pod njimi prav do vznožja planin, kjer je izginjala v megloviti sinjini daljave. Iz bližnjega Razbora je bila prispela številna in glasna družba, odrasli in otroci obeh spolov. Lovrek jih je vodil po votlini in jim neutrudno odgovarjal na nešteta vprašanja. Nazadnje je bil prav vesel, ko so se zatekli h klopem in mizam, kjer so s krikom in vikom zahtevali jedače in pijače.

Lovrek se je nekoliko namrdnil — tako glasnih ljudi ni maral —, zavrtel ključ v vratih, vodečih v votlino, in se napotil k stopnicam, da bi pomagal ženskam pri postrežbi.

»Fant, fant!« ga pokliče nežen glas, da se naglo zasuče v njegovi smeri.

Pred njim stoji vitko dekletce, čigar rožnati obraz oklepajo gosti, v dve debeli kiti spleteni kostanjevi lasje. Temnorjave oči se upirajo vanj pol zvedavo, pol proseče, in Lovrek je menil na tihem, da še svoj živ dan ni videl lepših.

»Prosim, prosim!« spregovori deklica, in dečka čudno presune sladkost njenega glasu, »tako rada bi videla še gozdno kapelo! Ali mi jo hočete pokazati?«

»Zakaj ne?« je pritegnil Lovrek. Zadrega mu je pobarvala lice, zato spočetka ni prav vedel, kaj bi govoril. Dekletce pa je znalo prostodušno čebljati in ga je obsipalo s takšno ploho vprašanj o lepi Ani in njenem grofovskem ženinu, o votlini in nje odkritju, da se je vedno bolj razvnemal in s svojim živahnim pripovedovanjem vzbujal njeno nedeljeno pozornost.

Samotna tišina starodavnega svetišča jo je navdala s spoštovanjem, a tudi z grozo. Nehote se je oklenila svojega spremljevalca. Ta jo je vprašal, ali bi želela tudi spoznati skriti vhod, ki ga doslej

ni odprl nobenemu tujcu. Sprva se je obotavljala, potem pa je lezmagala radovednost. Strme je sledila Lovrekovim gibčnim prijemom in od strahu kriknila, ko se je podstavek nenadoma prevadil ter je pred pred njo zazijalo črno žrelo globine.

»Joj, če bi bilo kaj skočilo iz teme?« je vzdihovala, med tem ko je Lovrek spet zaklepal vrata kapelice.

»Nič se ne bojte, votlina je prazna... In jaz sem pri vas!«

Deklica se mu je zahvalila z občudujočim pogledom.

»Slišite,« ga je vprašala nato, »kdo je prav za prav vse to našel? Nekaj sem sicer slišala, toda takrat sem bila še v Ljubljani in se nisem posebno zanimala za to reč.«

Lovrekov obraz je v zadregi potemnel.

»Jaz sam... s Kotnikovim Janezom. To je moj prijatelj.«

»Joj, kako sem vesela, da sem vas spoznala,« se je vzradostila ona. »Kako bodo gledale moje prijateljice v Razboru, če jim povem. Vi ste to bili? Saj ste še tako mladi... Ves čas sem si predstavljala odraslega moža. Koliko ste stari?«

»V sedemnajstem sem.«

»Fant od fare ste! Ugajate mi!« mu je zaupala prostodušno in mu smehljaje se pogledala v obraz. Njeno priznanje se je zdelo dečku dragocenejše od vseh drugih.

V nadaljnjem razgovoru je izvedel, da je lekarnarjeva iz Razbora, da ji je ime Vida, da bo kmalu štirinajst let stara, da je letos radi slabokrvnosti ostala doma, drugače pa poseča dekliški licej v Ljubljani, da se včasih tudi še poigra s svojimi punčkami in da nad vse ljubi cvetlice. Prehitro — vsaj za Lovreka — sta dospela do razglednega stolpa, kjer se je morala Vida posloviti in se spet priključiti svojim ljudem. Lovrek jo je prosil, naj še nekoliko počaka, in smuknil na vrt. Zasopel se je vrnil z mogočnim šopkom prelepega poznega cvetja in ji ga ponudil. Dekletce ga je sprejelo in kriknilo: »Joj, kako so lepe! Hvala, hvala, gospod Lovrek! Nikoli vas ne pozabim! Zbogom!«

Njene rjave oči so se mu še enkrat nasmehljale, potem pa je smuknila za vogal, odkoder jo je odpravljajoča se družba že nestrpno klicala. Po njenem odhodu je zlezel Lovrek na ogledni stolp in skozi lino z zasanjanimi očmi zasledoval pot premikajočih se, po rjavem kolovozu sredi zapuščene poljane raztresenih gruč, ki so se polagoma manjšale in izginjale za trgov. Še dolgo mu je zvenel v ušesih Vidin sladki glasek, še dolgo je videl pred seboj njene smejoče se oči...

Albin Zavrl

Tihi junaki

Te dni poteka 20 let, odkar je zažarela zarja, znanilka prihajajoče svobode. In kakor je pred svitom novega dne tema najgostejša, tako je tudi zadnje desetletje našega suženjstva poteklo pod najhujšim pritiskom našega tlačitelja.

In tedaj so padale žrtve, katerih prelita kri je netila omahujoča srca k vedno novemu in hujšemu odporu, padali so tihi junaki svobode...

1908. V Ljubljani gomazi in šumi kot v sršenjem gnezdu. Nepoznano, a tudi nepomirljivo razburjenje je prevzelo mirne meščane. Vsa Ljubljana je na nogah: uslužbencev ni na delo, dijakov ne v šolo, celo pridne gospodinje so pozabile, da je treba lačnim želodčkom tople juhe.

Množice dero pred Mestni dom, kjer je napovedan shod v protest proti nečuvnemu divjaštvu, s katerim so nemčurji napadli v Ptuj preteklo nedeljo mirne udeležence skupščine Ciril Metodove družbe. Z blatom in kamenjem in batinami je drhal surovo navalila nanje ter ni prizanesla niti ženskam. Tako je pred vsem svetom pokazala svojo visoko omiko!

Nad 10.000 ljudi se je zgrnilo pred Mestnim domom, tako da je zastal ves promet.

Razburjenje raste z vsakim trenutkom; oči se bliskajo, pesti se dvigajo in žugajo. Jezno mrmranje gre skozi množico kakor oddaljen grom pred nevihto.

Govornike prekinjajo ostri medklici: Proč s tujci! Ven z njimi!
Bes raste vedno huje in komaj je zborovanje zaključeno, že se usujejo množice — vse v isto smer.

Nad kazino! veli klic. Policija skuša razganjati, a človeške reke jih odneso s seboj ter odrinejo k stenam dobrodušne ljubljanske mestne policaje.

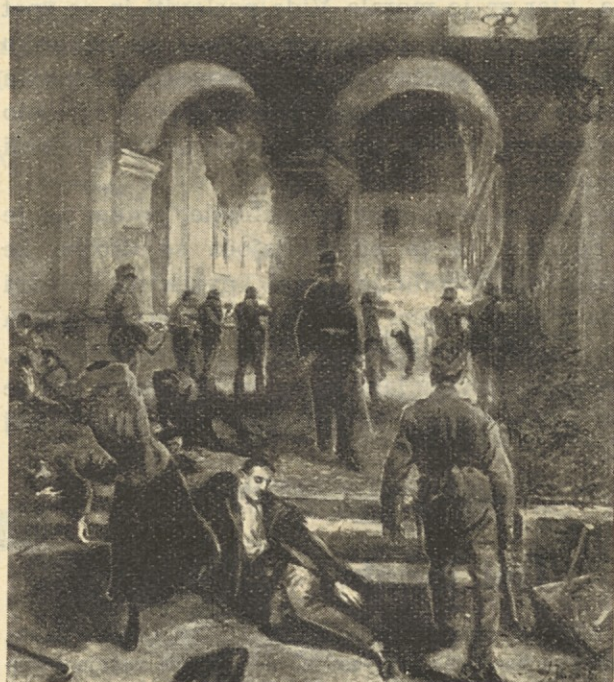
Tako pridero množice po Šelenburgovi ulici in Kongresnem trgu pred kazino, zbirališče in trdnjavo ljubljanskega nemštva.

Resk! pink! cink! žvenketajo šipe pod točo kamenja. Sam Bog vedi, odkod je v hipu toliko kamenja. Otroci ga prinašajo v naročjih, ženske v predpasnikih. In kako se drobiž krega, če jim ga hočejo odrastli vsega pobrati; saj so ga zato

prinesli, da bodo sami tudi metali! Kakšen užitek, če se razleti šipa pod dobro pomerjenim kamnom! Kakšno zadoščenje, da se morejo znesti nad oholim, zasovraženim vsiljivcem!

Nemci so že davno pobegnili z blede mi obrazi in tresočimi se koleno iz prizemne kavarne v gornja nadstropja. Začudeno se spogledujejo in sprašujejo, odkod je neki pohlevna raja dobila ta pogum. Spodaj pa hrešče stoli in pokajo mize.

Kar se zableste rjave čelade in zalesketajo bajoneti — orožništvo je prihitelo, da brani dragoceno nemško lastnino, kolikor je je še ostalo cele.

Ivan Vavpotič: Smrt Adamiča in Lundra

Polagoma zrinejo orožniki množice s Kongresnega trga ter zapro vse dohode. Toda kaj pomaga! Že spet žvenketajo šipe drugod in steklen dež se usipa na cesto, da hrusta in škriplje pod nogami.

Velika gruča se je zbrala tam v ozki ulici. Mladenič se vzpenja na rame krepkega moža. Z obema rokama zgrabi napisno desko; resk! jo odtrga ter poda spodaj stoječim. Z divjim krikom jo neso v sprevodu k Ljubljani in — ena, dve, tri! zleti v motne valove narastle reke, ki jo nesejo hitro dalje. Že prihajajo tudi iz drugih ulic in uličic gruča in vrsta desk plava po vodi, le pločevinaste hitro izginejo. Od nekod prileti celo črni dvoglavi orel; ker pa sirota ne zna plavati, hitro utone v požrešni Ljubljani.

Tako gre dalje ves petek pozno v noč.

Prihodnji dan se prične spet vse iznova. Neverjetna vztrajnost teh sicer tako mirnih ljudi! Toda kam bo to vedlo, kakšen bo konec?

Izgredi postajajo čimdalje besnejši in zagrizenejši. Že ni videti nikjer več nemških napisnih tabel; nemški napisi na stenah so pomazani s črnilom, barvo, blatom, celo omet je odkrušen s sten. Čez noč je dobila Ljubljana slovensko lice!

Policija in orožništvo sta brez moči napram vsej Ljubljani. Zato mora na pomoč še vojaštvo. Najprej pridivjajo v mesto dragonci, ki so jih preje napojili s pivom. Pijane gruč konjenikov grme po ulicah in udrihajo s sabljami levo in desno. Vse beži in se skriva po vežah in ozkih prehodih. Toda ko odvihra divja jata, že se prikažejo postave iz skrivališč in kamenje frči za vojaki. Nprestano odmevajo po mestu klici proti avstrijski vladi.

In to traja spet vso soboto dolgo v noč.

Napoči nedelja, 20. septembra. Na ulice vro čimdalje večje množice ljudstva. Že tretji dan se bori Ljubljana proti policiji, orožništvu in vojaštvu. Praznično oblečene množice valove po ulicah, dokler jim ne zapre prehoda pehota z nasajenimi bajoneti. Posameznike propuščajo, gmota naroda pa se gnete pred kordonom. »Zakaj pa niso Janezov poslali na cesto?« se obregne glas iz gneče. »Saj vedo, da ne bi streljali na svoje ljudi!« »Bodo pa tile 'kanarčki' zato.« »Hej, kanarčki, zapojte, zapojte!« in smeh se razlega med ljudstvom, ki vedno huje pritiska na kordon.

Slednjič vojaki uporabijo bajonete in začno odrivati množico nazaj, ki se umika smrtnonevarnemu orožju. Vedno bolj razdraženi vzkliki pričajo, da bes ljudstva nenehoma raste, zlasti še ker vidi, da so poslani nadenj »kanarčke«, nemške vojake graškega pešpolka (na ovratnikih so imeli rumene našive).

Proti večeru se še stopnjuje ljudska jeza. Najhuje je tam okoli stolnice in Frančiškanskega mostu. Na osovražene vojake začne leteti toča kamenja in psovk. Ti se pripravijo na strel. Zaklopi na puškah zašklepečejo in streli zagrmе. Kmalu poka tudi na drugih krajih.

Na hladnem tlaku pa obležita dva mladeniča, Adamič in Lunder, prevrtana od vojaških svinčenk. Ljudstvo se razbeži in poskrije.

Kako čudno moč ima ta rdeči sok, ki ga imenujemo kri! Takoj je streznil i ljudstvo i oblastva, ki so umaknila vojaštvo s cest.

Ljubljana pa je pred svetom izpričala, da je slovenska in da se bo za svo-bodo znala tudi boriti. Toda to je morala plačati z dvema mladima življenjima!

1914. Gosta jesenska megla leži kot mōra nad Ljubljano. Nad mestom se vzpenja sivo grajsko zidovje, kot bi onemelo v grozi nad strašnim svetovnim pokoljem in nad strahotami, ki jih krije v svojem varnem, še prevarnem okrilju. Povsod okoli zidovij hodijo mrke vojaške straže z nasajenimi bajoneti.

Tedaj se pri vhodu prikaže četa vojakov; v njih sredi je mož v civilni obleki, z vklenjenimi rokami. Iz upadlih, bledih lic zro velike oči otožno, kot bi se poslavljalje od vsakega grmiča, od vsakega drevesa posebej. To ni obraz zločinca! Poleg njega stopa duhovnik, ves sključen, kot bi poleg svojega nosil še vse neizmerno gorje obsojenčevu.

Obsojenec je ta mož, a ne zločinec. Na smrt je obsojen, ker je preglasno mislil, da je ta vojna velik zločin nad narodom, čigar sinove pošiljajo na bojišča, da tam umirajo za koristi lastnega zatiralca. Te glasne misli je čul dober sosed in ga hitro ovadil.

In takih mučenikov krije sivi grad na stotine v svojem zidovju! Med njimi so znane osebnosti: Ivan Cankar, Ivan Hribar, Fran Maselj-Podlimbarski in še mnogi, premnogi drugi. Negotova je usoda njih vseh, kajti nikdar ni bil nemški tlačitelj tako močan in tako brezobziren kot sedaj.

1918. Judenburg! Sredi cvetočega majnika so nenadoma zaregljale strojnice po Judenburgu, kot da bi bil sredi fronte. Meščani so se poskrili, vojaki slovenskega 17. polka pa so se zbrali v gručo in zasedali najvažnejše točke v mestu; vojašnico, pošto, železnico, vse dohode v mesto, glavna križišča in trge ter okoliške višine. Kaj se je zgodilo?

Avstrijska vlada je uvidela, da bo treba narodom obljubiti nekaj svobode, sicer se je bilo bati, da se bodo vsi obrnili proti njej. Zato je nameravala združiti vse jugoslovanske dežele v Avstriji, le slovenskih ne; te naj bi ostale še nadalje Nemcem. Čim so slovenski vojaki to čuli, so sklenili upreti se, pa naj velja kar hoče. Če že morajo prelivati kri, potem naj teče vsaj v korist lastnemu narodu. Spoznali so, da je edino razpad Avstrije rešitev za Slovence. Trenutno pa je bilo najvažnejše, da se razrahlja vojska, zadnja opora trhle avstrijske vlade.

In tako je prišlo do upora v Judenburgu. Uporniki so postali gospodarji mesta in okolice. Že se je mislilo, da bodo udarili na Gradec, ki je bil sedež armadnega poveljstva. Toda pravega vodstva ni bilo. Nadnje je vojaška oblast poslala madžarske čete, ki so prodirale od vseh strani proti upornemu Judenburgu. Uporniki niso imeli topov, da bi se bili mogli uspešno upreti premoči. Zato ni drugega preostalo, kakor da so se vdali. Pet glavnih voditeljev je plačalo ta podvig z življenjem.

Pet novih žrtev za svobodo...

Slovensko vojaštvo se je uprlo tudi drugod, v Murau in v Radgoni in nadaljnjih devet življenj je ugasnilo za svobodo...

Kdo prešteje vrsto onih junakov, ki so raztepeni po prostrani tujini v dobrovoljskih vrstah dali življenje za svobodo.

To je bilo seme, ki je vzkliko iz krvi Adamiča in Lundra!

20 let že uživamo vse dobrote svobode in smo se je navadili. Mladina niti ne ve iz lastne izkušnje, kaj je suženjstvo. Ali bo znala ceniti svobodo? Kdo vel

V. Stajkov: Ribiči ob Črnem morju (linorez)

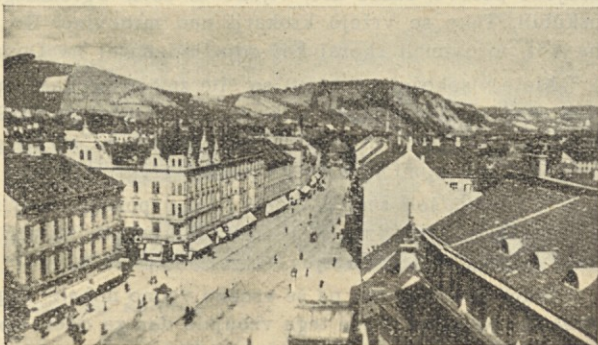

Z letalom nad Mariborom

Ko sem nekoč zagledal nad sabo brnečega velikega ptiča in so ljudje kričali za njim: »Aeroplan, aeroplan!«, sem si zaželel, da bi se tudi jaz lahko kdaj dvignil na krilih pod oblake.

Ta visoko leteča želja me je gnala vedno dalje pod milo nebo, dokler ni doživela brodoloma. Da bi mi dogodek ne ušel iz spomina, sem si ga po začetniško zapisal v stenski koledar. Bilo je tridesetega aprila. Hodil sem v drugi razred ljudske šole. Imeli smo opoldanski odmor. Za šolskim poslopjem smo čakali na popoldanski pouk. Dan je bil jasen. Spominjam se, da sem sedel na zeleni travi z nekim sošolcem, ki nama je bilo predaleč domov h kosilu. Žvečila sva suhe hruške in kruh. Pri njih so imeli koruznega. Zamenjal sem z njim za našega rženega. Kar je tuje, se človeku marsikdaj zdi boljše.

Tedaj je tovariš skočil v razred. V torbi je imel še kuhano gosje jajce. Pri nas mati niso nikoli kuhali gosjih jajc. Jaz ga še nikoli nisem jedel. Tonček — tako mu je bilo ime — je udaril z enim koncem jajca po kamnu, odluščil lupino in ga napihnil. Tako je šlo lepo iz luščinja. Čeprav se mi je ga-bilo, vendar sem nagovarjal skopega dečka, da bi mi ga dal pokusiti. Ni rad dal. Šele potem, ko sem mu obljubil, da mu prinesem jutri zato jabolčne krlje, se je omehčal. Odščipnil mi je košček beljaka. Mogoče si je mislil, da ga bom še drjezgal za rumenjaka.

Maribor, Aleksandrova cesta

Prav na široko je zinil in si kar celo jajce vtaknil v usta. In to vam je bil majhen šolarček z drobnimi usti! Gosje jajce mu je komaj šlo vanje. Malo je manjkalo, da se radi svoje nevoščljivosti ni zadavil. Požirati ni mogel, ker je imel preveč polna usta. Izpljuniti bi pa bilo greh, saj je gosje jajce najboljše. Mlel ga je v ustih. Nikamor ni šlo. Zaphalo se mu je. Ni imel več sape. V obraz je postal rdeč in zabuhel. Oči solzne. Prav zares, da bi se bil zadušil, če bi ga jaz ne dunil s pestjo močno po hrbtu. Ogromni strnjeni zalogaj mu je pršeč buhnil čez ustnice. Na vse strani so zleteli žolti škropci.

Tonček si še ni utegnil prav oddehniti, kar je začelo neznansko brenčati v ozračju. Brnenje je prihajalo izza brega. Brž sva planila kvišku. Šolarji so se spustili za brenčočim hroščem. Ljudje so ga lovili z očmi na hišnih pragih. Veliki jekleni ptič se je svetlikal v soncu. Letel je nizko. Na repu mu je bilo razločiti črni križ. Začel je krožiti zmeraj niže in niže nad tratami, nad Gradiščem in Jesenovcem.

Midva s Tončkom sva pribežala do obcestnih kamnov pri Črncu. Tedajci je nekaj grozno zahreščalo. Za hip naju je ustavilo. Rezko in pretresljivo nama je šlo skozi kosti. Letala ni bilo več videti.

»Sedlo je!« sva si mislila in dirjala bosa za drugimi po cesti. Kolesarji so naju prehitevali. Nesla sva se kakor zajca. Prah se je dvigal za najinimi petami. Videl sem, kako je ljudstvo vrelo vkup. Letalo je bilo za vse še nekaj nenavadnega. Malokdo ga je poznal od blizu.

Zdelo se nama je, da se je spustilo na tla kje pri stari šoli. Toda tam ni bilo nič. Morda pa je padel? Še bolj sem se zagnal.

»Na Ščavnikovem bregu je!« je nekdo mimobežeč zaklical. Sleknel sem suknjo in si jo zamahnil pod pazduho.

Prisopihal sem na Ščavnikov breg. Tu je bilo že vse črno ljudstva. Letalo je ležalo na dvorišču razbito. Podrlo je celo ogel slamnate strehe na hiši. Tudi koruznjak je bil prevrnjen. Nekdo je strašno vpil od bolečin. Pilota so izsekavali s sekirami. Stroj je bil zarit globoko v zemljo. Poročnik se je rešil s skokom. Baje sta letalca izgubila smer. Hotela sta pristati. Pri zadnjem kroženju sta z repom zadela v visok topol, ki mu je vrh kar odtrgalo.

Orožniki so morali naganjati ljudi z nasajenimi noži. Niso se dali proč. Letalo se je razletelo na kose. Samo rep mu je ostal cel. Vsakdo si je hotel vzeti kakšen kos s seboj. Pokradli so, kar se je dalo. Jaz sem odnesel tanke deščice. Uporabil sem jih za kolca, ki sem si jih izrezal na paši. Drugi so porezali usnjene pasove, razne ure, vijake in cevi. Ogromnega mrtvega ptiča so vsega oskubili. Tako se vržejo krokarji nad mrhovino. Ko so ga drugi dan nalagali na voz, niso imeli skoraj kaj odpeljati nazaj na Dunaj.

Moje visokoželjne peruti so bile zmečkane kakor pilotove noge... Od tistih dob sem še videl mnogo letal, ki so letela preko naše hiše. Nisem več zrl za njimi s takim zaupljivim pogledom. Celo pure so jih gledale postrani, kakor da oprezuje nad njimi jastreb. Piščeta so se poskrila pod kokljo.

V srednji šoli sem pa spet slišal o ponesrečnem prvem poletu, ki si ga je umislil Ikar. Z voskom si je pritrdil kreljuti. Preveč se je približal gorečemu soncu. In padel je v morje...

Sinje višave so me pa še vseeno vedno mikale. Koprnenje po njih je zatiralo strah, ki so mi ga razen tega vzbujale dan za dnem novice v listih. Tudi pri nas ni šlo brez nesreč. V Mariboru. Sestan — moj rojak — je našel smrt v letalu. Kako bi se ne tresel pred njo?

Modri lepaki so javili letalski miting. Za petdeset dinarjev si lahko ogledaš Maribor iz višine. »Zdaj ali nikdar!« sem si rekel v plahi odločnosti. To bi še rad poskusil. Ako sem ta poskus komu omenil, me je resno zavrnil: »Ali si se že res naveličal živeti?« Tega sicer ne — čeprav je včasih življenje poglavje zase — pač pa bi rad vsaj enkrat poletel. O vsaj enkrat samkrat bi rad poletel v svet, kakor škrjanček, ki se sprostí proti vsemirju! V letalu. Toda njegova pesem ni žgolenje, temveč brnenje zavitega propelerja.

In najsi sem slišal sto in sto prigovorov, nekaj v meni ni mirovalo. Srce človeško nima miru. Neprestano je v meni prepevalo: »Kvišku srce!«

Sledil sem temu žgočemu notranjemu klicu. Doma sem se poslovil kakor za vedno. Z vsemi stvarmi sem opravil tiho oporoko: s knjigami v omari, s spalnico in s sliko otrok, ki so bili na počitnicah. Spomnil sem se, da so mati očetu zmeraj spustili v žep rožni venec za srečno pot. Tudi jaz sem ga vzel s seboj. Iz daljnega vzhoda mi ga je prinesel doktor Jakob, jeruzalemski romar. Če bi žena vedela za to mojo pot, bi me gotovo ne pustila. Saj mi še na Triglav brani. Tako se boji zame.

V tem premišljevanju sem prispel na letališče. Črni oblaki, ki so se prej zbirali nad zelenim Pohorjem, so se razvlekli. Veter jih je razgnal. Sonce nad

obronki vrhov se je še za slovo zasmejala z žarkim obrazom. Žal bi mi ga bilo, da bi ga kako videl danes poslednjič. Morda bom jutri že na Pobrežju...

Pod tem čustvom predanosti v usodno nujnost, ki ji človek — hočeš ali ne — ne more uteči, pa je tlela še vseeno iskra upanja: morebiti mi ni odločeno. Ta vera v življenje me je osrčila, da sem stopil v letalo. Za mano je planilo tudi dekle. Mlada in nasmehljanega obraza. Brez bojazni. Če se ta mladost ne ustraši umreti, ali bi se mar jaz? Njena pričujočnost me je opasala s pogumom, da nisem zadnji trenutek uskočil. Kdor ima mirno vest, se pač ne boji pogledati smrti v obličje. Neki podčastnik je ukrcaj svojega sinka. Ob slovesu ga je poljubil na drzno čelo. Kolena so se mu šibila. Sinko bi rad k aviatiki. Preprosil je očeta, da bi smel napraviti prvi poskus. Brez materine vednosti.

Ko sem videl tega petnajstletnega junaka in se čudil dejanju nežnoletne dekliske mladosti, ki mi je bila ob strani, mi je splahnel ves moj strah. Mogoče se ljudje radi tega tako boje umreti, ker v smrt nimajo nobenega spremljevalca. Toda jaz nisem bil sam. Pred mano je sedel hladnokrvno pilot, kraj mene ljubka sopotnica, za mano moj neustrašeni petošolec. Ne razumem, zakaj je bil pred mano pri izpraševanju vedno tak strahopetec. In sedaj si upa...

Brneči propeler je pripogibal travo. Ropot motorja je ugušil besede. In letalo zagrebškega aerokluba YU DPE je zdrsnilo po prostrani trati. Srce mi je burneje zaplalo. Srečno, zemlja! Obvi-

Maribor, most čez Dravo

seli smo med njo in okroglim nebom. Niti zaznali nismo kdaj. Ozrl sem se skozi okno navzdol. Zemljo in njene predmete sem gledal iz ptičje perspektive. Dozdevali so se mi kot igrače, ki se z njimi igrajo ljudje svetega Duha. Tako neznatni kakor palčki. Drevesa so dobivala nekakšno obliko, ki me je spominjala slik Leonarda da Vincia. V vseh stvarih je bilo opaziti red, ki ga na zemlji nikoli nisem videl. Polja so bila razdeljena kakor šahovnica — za spoznanje manj pravilna, toda zato pestrejša. Travniki so se mi spreminjali v preproge, ki so po njih gomazeli murni. Hiše so bile zdaj hišice iz sladkorja v deveti deželi. Vse se mi je kazalo v silno pestri luči in barvi. Vlaki so za otroke. Drava se je vila kakor bršljan po tleh. Zastave po cesti so plahutale kakor pisani metulji. Tovarne, cerkve, pravilni četverkotniki poslopij niso niti slutili, da jih motrim z višine. Sama negibnost jih je obsenčevala. Piramida, Mariborski otok, Slovenska Kalvarija in greben Pohorja z vsemi obrisi in odtenki so mi nudili v okviru mojega razglednega okna ter ob potapljanju večernega sonca podobno občutje, kakor ga je moral imeti sam Stvarnik, ko je sedmi dan še enkrat iz višave pregledal delo svojih rok... Resnični mojster v reliefu. Zahvalno sem se ozrl proti vesoljstvu.

Slavil sem z očmi brezvetrje, večer, ki mu je nekje zvonilo, zemljico pod sabo, spreletavajuče se golobe in pilota, ki nas je vodil tako tajno in mirno,

kakor bi deček spuščal zmaja v ozračje. Zaokrožili smo in se nagnili. Doslej smo molčali. Dekle ob moji desni se je oprijelo.

Polagoma smo se nižali. Žal nam je bilo. Ko smo zadeli ob zemljo, nas je nekoliko streslo. Vedeli smo, da je zemlja trda. Nebo pa brez trdote. Sinje.

Ustavili smo se in rešeni skočili na trda tla. Mlada spremljevalka si je stisnila nekje s pregibnim sedežem prenežni prst: »Ah!« je bilo čuti. Kri ji je pordečila roko. Tudi jaz sem sprejel od nje krvavo znamenje. Trajen spomin in obenem radost nad mislijo, da Bog ni tako nečloveški, da bi vsakogar pahnil od sebe, ki se mu približa z ljubečim srcem...

Danica Gruden

Noč splavarjeve žene

Noč je. Dež pada nenehno,
voda klokoče v strešnih žlebeh,
drevje v vetru vzdihuje bolešno.
Kako je z onimi, ki so zdaj na poteh?

„Moj Bog! Zaspala bi rada,
a zunaj šumi, buči, pada,
trka ob okna, joče v polju
in človek čaka kakor v okovju,
da mine noč, da se zdani,
a spanja ni.

Dolgo je že, kar šel je v Solčavo
po splav, da ga spelje v Savo.

Dolgo je že. Le kje se mudi?

Mogoče je kje obstal in vedri?

Toda ne. Vajen je dežja in vode.

Ko bi vsaj slutila, kje je!

Čuj! Krik od Savinje!

Res. Kričé in se z vodo boré.

Vse tiho. Še vihar je obstal,

kot bi se smrti zbal.”

Nato spet dež, naliv

in pod oknom stopinje.

„Kdo je prišel? Kar preko njiv?

Ni on, dalje gre čez polje!

O noč, mrzla, deževna noč!

Snemi mi s srca tesni obroči!”

A noč je gluha; divjá in šumi,

voda klokoče po strešnih žlebeh,

v globokem zavijanju spanja ni.

Ubogi, ubogi, ki so zdaj na poteh.

Dnevnik iz prevratne dobe

Tako daleč so ti dogodki in vendar še tako blizu. Dvajsetkrat je že medtem obkrožilo sonce našo nemirno zemljo, mnogo se je na njej v tem času izpremenilo, njen zemljevid kaže vsak dan drugo lice, nekateri prijatelj in znanec je odšel, da se več ne vrne, skoro bodo ostali le še spomini. Pa sem pobrskal po njih, prelistal sem stare zapiske in prečital pisma prijateljev, ki so z menoj doživljali zgodovinske ure prebujenja narodne zavesti in graditve narodne države — in pred menoj znova vstaja živa slika velikih dogodkov, ki so rodili svobodno državo Srbov, Hrvatov in Slovencev, drago nam očetnjavo Jugoslavijo.

Siti vojne, ki je trajala že od jeseni 1914. leta in naveličani tujega nasilstva so jugoslovanski in češkoslovaški mornarji dokaj zgodaj pričeli razmišljati, kako bi se čim prej končala svetovna morija in kako bi se z njo raztrgale verige suženjstva. Trinajst mesecev je poteklo od prve pojave njihovega nezadovoljstva do uresničenja njihovih načrtov in sanj tisočev bratov in sestra v zaledju, po vseh frontah in domovih. Padla je premnoga žrtev tod in drugod, da je iz njene krvi vzklikla svoboda.

Kaj govore stari zapiski!

Šibenik, 4. oktobra 1917. »Že dalje časa je ležala nad nami svinčena mora negotovosti,« piše prijatelj Radko, mornariški podčastnik. »V zraku je visela nevarnost, slutili smo jo vsi, vedeli so zanjo le izbrani. Poveljstvo je izdajalo ukrepe, vsi pa so bili usmerjeni napačno. In zgodilo se je danes na vse zgodaj, nenadno in v tej obliki nepričakovano. Na torpedovki »11« je jugoslovansko in češkoslovaško moštvo zvezalo svoje častnike in jih zaprlo v kabine, ne da bi bil kdo kaj opazil. Torpedovka je odplula iz utrjenega пристanišča kot bi šla patroljirat pred obalo, varno se je kretala med stotinami nabitih min, ki so položene pred lukco, in vzele so jo jutrnje daljave v smeri proti zahodu. Naši fantje — tudi prijatelj Tone in Š. je bil med njimi — so jo z ladjo vred pobrali onstran Jadrana, da bi olajšali pogubo naših tlačiteljev in pospešili naše osvobodjenje. Prekasno so oblasti zaznale za njihovo dejanje, ki je bilo zanje tem porazneje, ker so s torpedovko izginili tudi načrti minskih polj pred Šibenikom. Kako je po tem dogodku nam slovanskim mornarjem, si lahko misliš.«

Ljubljana, 23. decembra 1917. »Pred nekaj dnevi sem prišel na kratek dopust. Obiskal sem Tonetovo mater. Reva je vsa potrta. Preko Švice je dobila njegovo pismo s sardinskega otočka Asinaro. Tam so naši ubežniki s torpedovke »11« internirani. Sovražnik jim ni zaupal, njegova nevera je prekrizala naše načrte. Za enkrat jih je prekrizala, prijatelj, le za enkrat! Povem Ti, da kljub ostri zimi vre. Vre doma, vre po okopih in vre po naših ladjah in arzenalih. Sicer pa to tudi Tebi ni tuje.«

Boka Kotorska, sredi februarja 1918. Mornar Lade, tovariš iz mladih dni, sporoča med drugim:

»Februar se je lepo začel, žal konec ne bo enak. Morda ste o tem pri Vas kaj čuli. Pa če ste, resnice gotovo ne...«

Tleča iskra je 1. februarja opoldne izbruhnila v plamen. Na admiralški ladji »Sveti Jurij« se je pričelo. Admiralala in njegove častnike so naši in češkoslovaški mornarji zaprli v obednico, razvesili uporniško zastavo ter zagospodovali nad srednjo Boko. Sledila jim je večina vojnih ladij. Izmed častnikov se jim je priključil Dubrovčan Sesan, ki je prevzel poveljstvo nad uporniškiimi mornarji na ladjah in na kopnem. Začetek je izgledal rožnato. Skupnost in edinstvo sta se

pričeli rahljati, ko so jugoslovanski, in češkoslovaški mornarji hoteli izročiti ladjevje zaveznikom, da se po naših težnjah konča vojna, mornarji ostalih avstro-ogrskih narodnosti pa so bili spet drugačnega mnenja. Kal nesoglasja je poganjala v škodo slovanskih upornikov, ki so slednjič ostali popolnoma sami. Sesan je pobegnil z avionom v Albanijo, naši fantje pa so se pod večer 3. februarja morali vdati premoči, ki jim je zagotavljala milost. Slovenska, hrvatska, srbska in češka trobojnica so morale spet napraviti prostor a.-o. zastavi, uporniki pa so bili vkovani v železje. Občutiti so morali vso težo tujega gospodstva: nad tri sto naših in čeških mornarjev je bilo obsojenih na dolgoletno težko ječo, štirje mladeniči, primorski Slovenec, dva Dalmatinca in Čeh Raš iz Opave, so položili 11. t. m. svoja življenja domovini na oltar.

Ni pa še padla zadnja beseda. Vsaka sila rodi odpor. Tudi na torpedovki »61« je bil upor. Plačala sta ga s svojo glavo kolovodji, Čeh in Jugoslovan. Pa to nikogar več ne straši. Brez žrtev ni uspehov!

Kam le drvimo in kdaj se bomo ustavili? Za končni cilj vemo, upamo, da tudi ni več daleč!

In kaj poroča časopisje onih dni? Poglejmo!

Reka, 23. oktobra 1918. Tukajšnji Jelačićev pehotni polk 79. se je danes uprl. Odstavil je tuje častnike, izvesil hrvatsko zastavo ter osvobodil vse politične jetnike. Nujno sestavljeni reški Narodni svet, ki je brez moči, se pogaja z Narodnim svetom na bližnjem Sušaku.

Reka, 30. oktobra 1918. Narodni svet na Sušaku je z današnjim dnem prevzel kraljevsko ogrsko gubernijo na Reki.

Pulj, 30. oktobra 1918. Puljsko vojno luko je njen dosedanji poveljnik danes oddal tukajšnjemu jugoslovanskemu Narodnemu odboru. Mornarji tujih narodnosti zapuščajo Pulj.

Pulj, 31. oktobra 1918. Narodno Vijeće Srbov, Hrvatov in Slovencev v Zagrebu je po sedmih članih pod vodstvom dr. Tresić-Pavičića prevzelo danes vso bivšo avstro-ogrsko vojno mornarico. Za njenega poveljnika je bil imenovan šef Narodne odbrane in član Jugoslovanskega narodnega odbora, kapitan fregate Slovenec Metod Koh. Ob petih popoldne so ob zvokih godbe in topovskih strelah na vseh ladjah zaplapolale jugoslovanske trobojnice. Prvič po dolgih stoletjih so zopet zavihrale na Jadranu slovenske, hrvatske in srbske narodne barve, znaki suženjstva pa so z jamborov izginili za vedno. Istočasno je mornarica prisegla novi narodni državi. Pulj je bil po več letih prvič ponoči razsvetljen. Zavladala je splošna radost. Konec je vojne, pričenja se novo življenje.

Trst, 31. oktobra 1918. Narodno Vijeće SHS v Zagrebu je imenovalo za predsednika tukajšnjega Narodnega Vijeća dr. Otokarja Rybača. Mesto in pristanišče je v jugoslovanskih zastavah.

Reka—Split—Kotor, 31. oktobra 1918. Na vseh vojnih in trgovskih ladjah so se danes popoldne stare zastave umaknile jugoslovanskim narodnim barvam. Vzkliki bratstva in sreče polnijo ozračje.

Pulj, 1. novembra 1918. Davi ob šestih se je v luki potopil dreadnought »Viribus Unitis«, admiralska ladja mlade jugoslovanske mornarice. Vzrok: eksplozija mine, podložene ponoči po dveh italijanskih mornariških častnikih, ki sta se neopaženo vtihotapila v luko. Baje nista vedela za konec sovražnosti. Z morskim orjakom je odšlo v dno nad 250 mornarjev večinoma jugoslovanske narodnosti in z njimi tudi njihov prvi poveljnik Vuković-Podkapelski. Narodno

Vijeće v Zagrebu je za poveljnika jugoslovanske vojne mornarice imenovalo dosedanjega fregatnega kapitana Slovenca Metoda Koha v činu kontreadmirala.

Trst, 3. novembra 1918. Danes ob štirih popoldne so priplule v tržaško luko italijanske torpedovke. General Petitti di Roreto je prevzel oblast nad mestom.

Zadar, 4. novembra 1918. Danes prispela italijanska torpedovka je izkrcala častnike in sto mož posadke. Zasedli so dalmatinsko namestništvo, kjer vihrata jugoslovanska in italijanska zastava.

Sibenik, 4. novembra 1918. Italijanska mornarica se je ukrcala danes v luki. Mesto je pod jugoslovansko-italijansko upravo.

Vis—Hvar—Korčula—Mljet—Lastovo, 4. novembra 1918. V imenu antante je italijanska vojna mornarica zasedla danes tukajšnjo luko in prevzela oblast.

Pulj, 5. novembra 1918. Štirje italijanski dreadnoughti in več torpedovk pripluli danes v pristanišče.

Split—Dubrovnik—Kotor, 14. novembra 1918. V luki se je vsidralo več angleških, francoskih, italijanskih in ameriških USA vojnih ladij.

Reka, 15. novembra 1918. II. bataljon 5. pehotnega polka srbske vojske pod poveljstvom podpolkovnika Ljubomira Maksimovića vkorakal danes v mesto. Izzval je na eni strani radost, na drugi poplah.

Pulj, 16. novembra 1918. Italijanska vojska zasedla vse tukajšnje utrdbе in vojne ladje.

In tako so potekali dogodki. Iz početne prevratne in okupacijske zmešnjave se je izkristalizirala narodna država Jugoslovanov, ki zdaj zadovoljno zre na dvajsetletnico svojega obstanka ter se nemo in v globoki hvaležnosti klanja vsem neštetim žrtvam, ki so na kakršen koli način gradile in utrjale temelje naše svobode.

F. Ohle — A. Petrišič

Gospod in gospa Talamuk

Srečanje z neznanimi pritlikavci Abongi v Afriki

Proti večeru dvanajstega dne našega potovanja, ko že tri dni nismo videli nič drugega ko najbolj zarasel pragozd in smo že skoraj izgubili upanje, da še kdaj pridemo iz te grozotne divjine, smo prispeli do nekega več kilometrov dolgega in ozkega jezera, katero bi prvi hip imeli za tok kake reke. Kar nena doma smo se znašli pred veliko vodo, ki so nam jo dotlej zakrivali grmi visokih kaktov in gostega ločja.

Z nekega vzvišenega mesta, kjer sem se naslanjal na skalo, sem skozi daljnogled opazoval živahno početje na jezeru in ob njem. Posebno pozornost so vzbujale trume plamencev in žerjavov, ki so se ščeperili po obrežju, in množice lastovic, ki so jadrle okoli skal. Pogled na neštete štoklje, ki so tu (bilo je oktobra) imele svoje prezimovališče, mi je bil kot pozdrav iz domovine. Jate divjih rac so frfotale nad vodno gladino, na kateri so se iz kolarjev valov prikazovale dolge, črne glave krokodilov. O človeških bivaljših ni bilo nič videti.

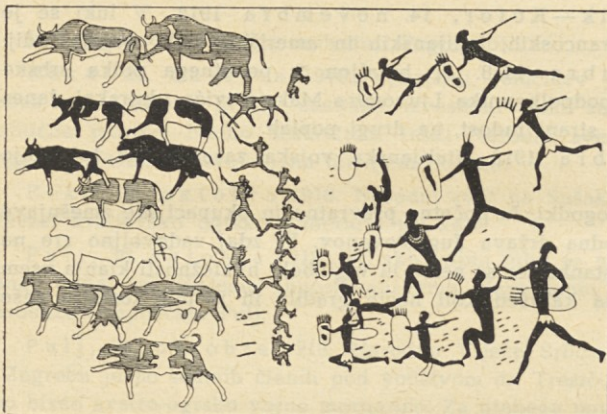
Bil sem še vedno zatopljen v svoja opazovanja, ko je zdajci moj črni sluga Mylord, ki se je bil zadržal v nekoliko oddaljenosti, pristopil razburjen k meni in me vprašal: »Ali si videl, gospod — zamorski fant in debela glava in dolga

palica?» Začuden sem ga pogledal in se nasmejal: »Kaj blebečeš o debeli glavi in dolgi palici? Videl si opice, ne pa zamorskega fanta.« — »Ne opica, gospod, zamorski fant tam zgoraj — ena, dva,« je štel na dvignjenih prstih ter potem z roko pokazal na neko bližnje skalno pobočje. S pogledom sem sledil pokazani smeri, a nisem mogel nič videti. »Neumnost — opice,« sem odvrnil.

»Gospod videti — jaz prinesti,« se je zarežal zamorec. Nato je zdirjal stran, in kmalu sem videl, kako se je plazil po nogah in rokah, da je mogel plezati navzgor po eni strani plosko padajočega pobočja. Sedaj sem opazil, da je tudi moj pes Turek izginil. Moja velika opica Poto, ki me je poleg Turka leta in leta spremljala na vseh mojih afriških odpravah, je ostala v moji bližini.

Vprav ko sem zopet okrenil svoj pogled proti jezeru, mi je zviška priletel kamen s tako močjo v hrbet, da se mi je nekaj sekund sapa zastavljala. Ta kot pest debeli kamen, ki je k sreči priletel na široki ramenski jermen, na katerem sem nosil svoj revolver, je moral zagnati nekdo le v sovražni nameri,

Tako rišejo črnici: Neko plemo hoče ugrabiti živino sosednemu plemenu

kajti kamen, ki bi se bil prikotalil nizdol, me sploh ne bi mogel zadeti, ker sem stal daleč stran od gore. Seveda sem domneval, da je zalučala kamen kaka skrita opica, katerih nagnjenje k takim šalam sem že bil zadostno spoznal.

Kmalu potem sem začul zgoraj med skalami, iz višine kakih petdeset metrov, presunljivo kričanje, dolgo zateglo »Kue-ek — kue-ek!«, ki se je več-

krat ponovilo. Turek je medtem rezko bevskal, da nisem mogel razločiti, ali izhaja čudno kričanje od opice ali človeka. Toda ni mi preostajalo prav nič časa, da bi še dalje razmotrival. Ko sem pogledal kvišku, sem videl, kako je tam zgoraj med rokami velikanskega črnca capljaj majhen, rjav stvar, obupno cepetal z golimi nogami ter še vedno kriče krepko bobnal z eno pestjo po volnati glavi črnca, medtem ko je v drugi držal dolgo papirusovo palico. Z zanimanjem sem opazoval, kako se je Mylord v Turkovem spremstvu vračal ter pri tem čvrsto držal drobno postavo v naročju. Komaj je golega škrata postavil pred me na tla, je ta besno udaril s palico po njem ter se takoj spustil v beg. Vendar ga je Mylord že po nekoliko korakov zopet ujel in ga trdno držal.

»To je strupen črv, gospod — ne opical!« je menil in si pri tem brisal z lica kri od prask. Seveda, kar sem videl pred seboj, ni bila opica, pač pa majhen, ko kava rjav Abongo, pripadnik tistih pritlikavih plemen, ki sem jih že prej videl na vzhodni višavi v krajini Francoskega Konga, a se jih tu, kjer sem še mogel videti s snegom pokriti vrh Kiba, nisem nadejal. Pritlikavec se je ponašal ko divja mačka, me gledal z iskrečimi se očmi in udaril s svojo palico, ko sem stopil bliže, močno po meni. Ko ga je Mylord za kazen pograbil za ušesa in ga dvignil kvišku, je zopet zakričal svoj »Kue-ek — kue-ek!«, kar je najbrže pomenilo klic na pomoč. Vse sem poizkusil, da bi se z njim sporazumel.

Ko sem malemu možu nekaj časa prijazno prigovarjal in je videl, da se mu nič hudega ne zgodi, se je kmalu pomiril. Tudi pobegniti ni več poizkusil. Njegova pozornost pa se je kmalu odvrnila od nas na Pota, ki ga je, izgovorivši nekaj nerazumljivih, prijaznih glasov, prijel za mehko dlako, čemur se opica, ki sem se je sicer smel dotakniti le jaz, ni upirala. Ko sem malemu možu ponudil nekoliko dateljev, ki jih je takoj sprejel, se je postavil pred mene in me ponovno vprašal s svojim tankim glaskom: »Tala muk? — Tala muk?«

Talamuk — kaj naj bi to pomenilo? Te besede ni bilo v mojem besednem zakladu. Z roko je pokazal na goro. Sedaj sem zagledal zgoraj še eno pritlikavo postavo, ki je tam stala in nas očitno opazovala. »Hajd, Mylord,« sem ukazal temu, »pojdi mi še po onega škralta!« Ta pa se je, čim je videl, da gresta Zamorec in pes proti njemu, spustil kar moči urno v beg in je kmalu izginil. Vendar se je Mylord po malo minutah vrnil, noseč nežno bitje v naročju. V moje presenečenje pa to ni bil nikak škralt, marveč gospa »Talamuk«, ki je bila opravljena samo s prav kratkim opasnikom iz tanke morske trave in ki jo je soproj radostno sprejel. Gospa Talamuk ni bila prav nič huda in tudi ne boječa. Celo nasmehnila se je, ko sem ji pogledal ljubeznivo v bistra očesca in tudi njej ponudil nekaj dateljev, v katere je takoj hrabro zagriznila s svojimi belimi zobki.

Od tedaj pričetega živahnega posvetovanja, s katerim sta človečka imela očitno nas v delu, nisem mogel razumeti niti ene besede. Vsekakor pa sem lahko sklepal iz njunega ponašanja, da se nikakor nista več bala. Parček mi je prav za prav posvečal malo pozornosti. Moja opica Poto je bila tisto, kar je uklenilo vse njuno zanimanje. Kmalu sta sklenila z njim prijateljstvo. Psu, tako je bilo videti, nista zaupala. Očitno še nista nikdar takega videla. Zaradi tega ju je utegnila neznana žival navdajati s strahom, zakaj vsakokrat, kadar se jima je Turek bližal, sta se ga branila z besedami: »Tok — tok!« Tudi moje mule in druge stvari sta ogledovala z otroško radovednostjo, vendar se nista upala ničesar dotakniti.

Po nekolikem premisleku sem moral priti do domneve, da ta dva mala človeka le nista mogla sama prebivati tu v gorah, temveč sem mogel za gotovo računati s tem, da bom našel v bližini cel rod pritlikavcev. Tako sem torej sklenil, da za sedaj obdržim parček pri sebi, da bi mi pri iskanju domnevnega rodu pomagala kot vodnika.

Lepa resda nista bila moja Abonga, katerih starost sem cenil na pet in dvajset in trideset let. Gospod Talamuk je meril natanko sedem in devetdeset centimetrov, dočim je gospa bila komaj devetdeset centimetrov visoka. Barva njene polti je bila svetlorjava. Nad kot trske suhimi nogicami se je bočil zelo debel viseč trebuh in na tankem vratu je čepela spačeno debela, šiljasta glava s štrlečimi ušesi in s širokimi rilčastimi ustmi. Teža glave, na kateri so se lepili črni volnasti lasje, je morala gotovo biti ena tretjina teže vsega telesa. Prsa so bila ploščata in roke suhe in dolge kakor pri kaki opici.

Ko sem se naslednjega dne v spremstvu Mylorda, nekoliko črncev moje odprave kakor tudi Turka odpravil na raziskovalno pot ob vodstvu gospoda in gospe Talamuk, sem našel v neki sosednji dolini, v razdalji treh kilometrov od jezera, cel pritlikavski rod, ki bi ga bil sam gotovo težko našel. Bilo je nemara okoli dve sto malih možičkov, ženkic in otrok, ki sem jih našel in ki so prebivali tod po visečem skalovju, brez kakega urejenega bivališča ali udobja. Med temi pečinami nisem videl nič drugega ko ležišča iz trave, pred temi pa iz kamnov zgrajena ognjišča, ob katerih so ležale mnoge oglodane kosti od perutnine in perje kakor tudi raztrgane zajčje kože.

Ob našem bližanju so nas zlobni škrti obstreljevali s puščicami in nas obmetavali s kamni. Postali so vljudnejši šele tedaj, ko so bili nekateri izmed njih pošteno premikasteni. Kljub temu so nas sprejeli zelo sovražno. Mali možje so bili zelo drzni in so grizli krog sebe kot psi, čim se jih je kdo dotaknil. Sledili so nam z zlobnimi pogledi, posamezni tudi še vedno s kamni, in so si prizadevali zavleči svoje nikakor ne bojazljive žene v skalne razpokline, da bi jih skrili pred nami. Toda male dame so opazile steklene bisere in svetlo pločevinasto zaponko, ki sem jo bil podaril gospe Talamuk, prav za prav najlepši izmed vseh, in ki se je z njo prav nečimerno ponašala. Vedno iznova so male ženske spretno uhajale svojim možem in smukale iz skalnih votlin ter me obdajale in z iztegnjenimi rokami klicale: »Mo samo — mo samo!« To naj bi vsekakor pomenilo: »Meni tudi nekaj!« S seboj sem imel dovolj take nič vredne brkljarije, brez katere se ne more podjeti nobena afriška odprava. Tako sem vsaki nekaj daroval in pri tem videl mnogo od sreče sijočih obrazov.

Moški kakor ženske nosijo enake kratke opasnike iz tanke trave, rastoče na obrežju jezera. Tu pa najdejo tudi obilnega živeža: s puščicami in fračo streljajo povodne ptice, lovijo zajce, iščejo kuščarje in polže, trgajo arganove orehe in pobirajo datelje, ki ležijo pod palmami. Vsekakor živijo ti pritlikavci razkošno življenje, brez dela in brez skrbi za prehrano. Ves čas, dokler sem bil pri pritlikavcih, se mala gospa Talamuk ni ganila z moje strani. Toda ko sem se hotel posloviti od nje, je ni bilo več videti. Tudi med mojim nadaljnjim bivanjem ob jezeru se ni več pokazal nobeden izmed škrtov, ki sem jim dal ime »Talamuki«.

KULTURNI ZAPISKI

Beli dvor, mladinski roman. Spisal Gustav Šilih. Pravkar je izšel pri Tiskovni založbi v Mariboru obsežen roman (okrog 400 strani) za odraslo pločvino »Beli dvor«, ki ga je spisal Gustav Šilih in z ilustracijami opremil Radovan Klopčič. Njegova vsebina je na kratko povedana naslednja: Blizu trga Zalesje v lepi obmejni dolini, po kateri v času dogajanja (od l. 1908. do konca svetovne vojne) iztezajo roke Nemci in ponemčenci, se dviga Beli dvor, last Gradnikov, okrog njega pa se širi lepo posestvo. Gospodar je Simon Gradnik, ki po svoji krivdi zapravi domačijo, rani svojega nasprotnika in zbeži v tujino. Bolna žena umre še isti dan, otroka pa se zatečeta k očetovi sestri Mici, ki domuje na Gradišču pod razvalinami starega gradu. Mlad učitelj, ki sreča Gradnika na begu, se zavzame za otroka, posebno za Lovreka, ter pomaga, da se začnejo na Gradišču vneta baviti z vrtnarstvom. Tako nastane tik ob Belem dvoru postojanka Gradnikovih otrok, ki je trn v peti ponemčencu Miklausinu, sedanjemu lastniku izgubljene domačije. Z raznimi spletkami doseže, da mora Lovrek za pastirja k no-

vemu varuhu, oddaljenemu sorodniku, visoko v hribih, kjer preživi nekaj bridkih let. Njegovi prijatelji ga spet oproste izgnanstva. Po naključju in razmišljanju odkrije Lovrek pod Gradiščem podzemeljsko votlino in hkrati vodo, ki šele omogoči razcvit vrtnarije. Stremeči mladenič, ki ga bridko rani omalovaževanje njegovega poklica po bratu delice, ki jo ljubi, odrine pozneje na višjo šolo blizu Pariza in si pridobi diplomu vrtnarskega inženirja. Po povratku domov doživi mnogo razočaranj in nasprotij, ki ga pa ne potlačijo, nego podžgejo v delu. Izbruh svetovne vojne ga pahne najprej v ječo, potem pa na bojišče, kjer reši svojega sovražnika, Miklausinovega sina Ulrika smrti. Težko ranjen se vrne l. 1918. domov, kjer ga pričakuje zvesta Vida. Trгоvec Miklausin pa, ki ga pregovori njegov sin, mu proda Beli dvor proti povračilu resničnih očetovih dolgov. Tako doživi preobrat in narodno osvobojenje, čez nekaj let pa se vrne iz tujine še oče, ki je s svojim zaslužkom ves čas podpiral svojo deco v borbi za obstanek. V ozadju vseh teh dogodkov se odigrava borba Slovencev proti Nemcem in ponemčen-

cem, ki se zmagovito zaključi. V dogajanje pa so vpletene tudi usode prednikov, ki tajinstveno posegajo v sedanjost, ter vtiskajo romanu posebno mikavnost. — To je do sedaj najboljše, najbližje slovenski mladinski roman. Priporočamo ga zlasti zrelejši mladini. Naroča se pri Tiskovni založbi v Mariboru. **ABC.**

*

Člani akademije znanosti in umetnosti. — Že v lanskem letniku smo poročali, da se je tudi v Ljubljani ustanovila akademija znanosti in umetnosti. Take akademije so najvišje kulturne ustanove vsakega naroda. S kraljevim ukazom so bili te dni imenovani prvi člani te visoke ustanove. V umetniškem oddelku so bili imenovani za akademike pesnik Oton Župančič, slikar Matija Jama, pisatelj Franc Finžgar, arhitekt Jože Plečnik in slikar Rihard Jakopič.

*

Razstava slovenske knjige. — Društvo slovenskih književnikov je priredilo v dvorani Trgovskega doma v Ljubljani razstavo slovenske knjige pod geslom »Slovenska knjiga 1918—1938«. Razstava je bila odprta do dne 15. oktobra in obisk je bil tolikšen, kakršnega še ne beleži nobena slična kulturna prireditvev. Razstava nam je pokazala razvoj naše knjige poslednjih 20 let in je bila nekaj uvod v proslavo dvajsetletnega kulturnega udejstvovanja Slovencev v okviru Jugoslavije. Slovenska knjiga se je v teh dvajsetih letih silno razmahnila. Od leta 1551., ko je izšel Trubarjev »Ka-

tekizem« kot prva slovenska knjiga pa do leta 1905. je izšlo 8.000 knjig, od leta 1918. do 1938. — torej v dvajsetih letih — pa kar 12.000 knjig. To je silno razveseljav pojav, saj nam dokazuje, da nam je šele osvobojenje okrepilo peruti duha. Slovenci v Julijski Krajini na primer se tega ne morejo veseliti. Leta 1926. so imeli največ 13 revij in časopisov, od leta 1931. pa niti enega. Na razstavi so zastopani prav vsi naši pisatelji pa seveda tudi znanstveniki in umetniki. Zelo lepo je zbrana v posebnem oddelku naša mladinska literatura. Tudi »Razori« bogatijo zbirko našega knjižnega dela.

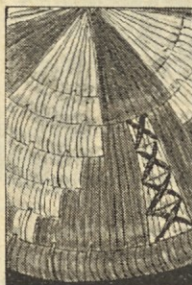
*

Zbornik o Dolenjski. — Te dni je izšla lepa knjiga o Dolenjski, ki bo posebno zanimala naše dolenjske naročnike. V tej knjigi ki je zelo lepo opremljena z mnogimi slikami, je zbrano vse važnejše gradivo, ki obravnava zgodovinsko, zemljepisno, kulturno in gospodarsko značilnost tega dela Slovenije. Knjiga ima naslednja poglavja: Dolenjski cvetnik, Pogled na favno Dolenjske, Zemljepisni pregled Dolenjske, Zgodovina dolenjskih mest, Dolenjski delež v slovenski književnosti, Umetnost Dolenjske, Gospodarski razvoj Novega mesta in okolice, nadalje obsega knjiga daljše članke o poljedelstvu, živinoreji, ribarstvu, vinarstvu. Knjiga bo posebno dobro služila meščanskim šolam na tem področju naše zemlje. Zbornik je izdala knjižna založba tiskarne Merkur v Ljubljani in stane v platno vezana din 28.—, broširana pa din 20.—. Lahko pa jo naročite tudi pri upravi »Razorov«.

NAŠA DELAVNICA

Košarice iz rafije. Košarice, podstavki, skodelice, krožniki in šatulje iz barvane rafije so lep in pripraven okras za vsako mizo in omaro. Delo je lahko, prijetno in mikavno za deklice pa tudi za dečke. Zdaj, ko se bližajo prazniki darov, se bo takšnega daru vsakdo razveselil. Za izdelavo teh predmetov potrebuješ naravno in barvano rafijo, tanko slamo ter precej veliko šivanko. Rafijo lahko tudi sam pobarvaš, če jo namočiš v anilinski barvi (zeleni, rdeči, oranžni, modri, črni). Slamo in rafijo moraš pred uporabo zmočiti, da je voljna in mehka. Skodelico (na strani 62 na desnem robu) napraviš na ta način, da zviješ slamo, ki je stisnjena

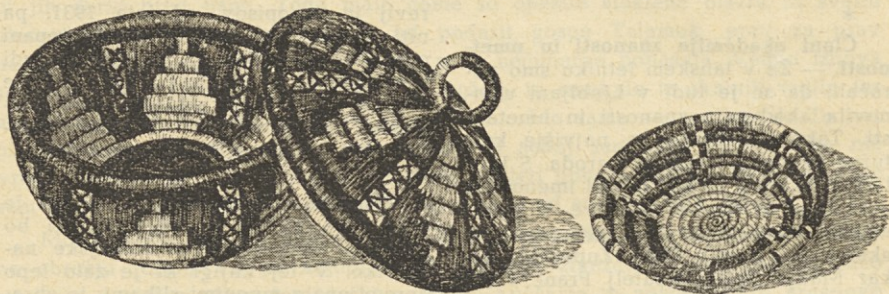
v za prst debelo kito, tako kot to kaže spodnja desna slička. Slamo ovijaš z naravno, nebarvano rafijo. Kita sla-

me, ki postaja sčasoma tanjša, se mora sproti ojačevati z dodajanjem nove slame, da ostane vedno enako debela. Ko je dno gotovo, pričnemo kito ovijati z rafijo raznih barv, pa tudi z naravno, pač tako, kakor si vzorec barv sami napravimo. Rafijo raznih barv podpletemo, da nam ni treba rezati in na novo vezati isto barvo, ka-

dar z njo nadaljujemo. Višino in širino posameznih predmetov sami določimo. Ko je dosežena potrebna višina, tanjšamo kito in jo na koncu vsijemo. Na isti način napravimo zgornjo košarico. Prva sličica na strani 61 pa nam kaže vzorec, kako na en način uporabimo sestavo barvane rafije. Pokrov košarice tudi lahko podšijemo z blagom.

DROBNE ZANIMIVOSTI

Podzemski lešnik. — Slika nam prav lepo pokaže, kako ti lešniki, ki jih tako radi na trgu kupujemo, rastejo v zemlji. Toda to niso korenine. Stebelce s cvetom raste prvotno nad zemljo.

Ko odcvete, se stebelce obrne proti zemlji, se počasi vrine v prst in se plod razvije v lešnik. Rastlina raste v Afriki in v Indiji.

*

Konjska sila. — Seveda, konj razvija s svojim delom eno konjsko silo,

menijo premnogi, kadar slišijo govoriti o »konjski sili«. To pa je napak! Prvič: imamo najrazličnejše konjske pasme, ki se po moči in odporu zelo razlikujejo med seboj. Drugič: konj ne vleče ves ljubi dan kakor stroj, ampak tudi počiva. Konj napravi s svojim resničnim delom le silo, ki odgovarja približno $\frac{1}{6}$ konjske sile. Kaj je torej ena konjska sila? To je napor ali sila, s katero je dvigniti težo 75 kilogramov v 1 sekundi 1 meter visoko.

*

Pametna in zvesta žival. — Ta resnična zgodba dovolj zgovorno potrjuje, da so nekatere živali zelo pametne in zveste: Železniškega čuvaja Widea je povozil vlak. Odrezal mu je obe nogi pod kolenom. Ko je ozdravel, mu je železniška uprava nakazala službo obratnega čuvaja v majhnem mestecu blizu Porth Elizabeta v Južni Afriki. Wide je stanoval blizu svoje čuvajnice. Da bi lažje prihajal tja, si je dal napraviti majhen voziček, s katerim se je vozil z doma v službo in nazaj. Nekega dne pa si je kupil veliko opico, ki spada v vrsto babunov. Opica je dobila ime »Jaka« in se je kmalu udomačila, postala je zaupljiva in se je kmalu privadila vsem poslom. Čakala je vedno na vlak in kadar je lokomotiva privzela do čuvajnice, je vzela ključ od skladišča za premog ter ga nesla strojevodji, da je naložil premoga. Nadalje se je »Jaka« priučil

tudi vsemu delu, katerega je moral opravljati Wide. Ko je zaslišal iz dalje brlzig stroja, je skočil na noge, tekkel k signalom ter potegnil za premikač. Wide je medtem obrnil drugega. »Jaka« je dobro poznal vse signale. Natančno je vedel, kdaj in kateri ročaj mora potegniti. Delo pa ni bilo lahko, kajti težke premikače je bilo treba radi številnih vlakov premikati skoraj brez prestanka. Poleg železniške službe je opravljal »Jaka« tudi delo na vrtu. Čistil je lehe in odnašal plevel, pri namakanju je gonil sesalko. Wide pa je škropil. Sčasoma je opica postala čuvaju prava desna roka. Brez nje si skoraj ne bi mogel služiti kruha. Toda po desetih letih je opico napadla sušica. Čeprav je klical Wide najboljše zdravnike, mu je vendarle poginila.

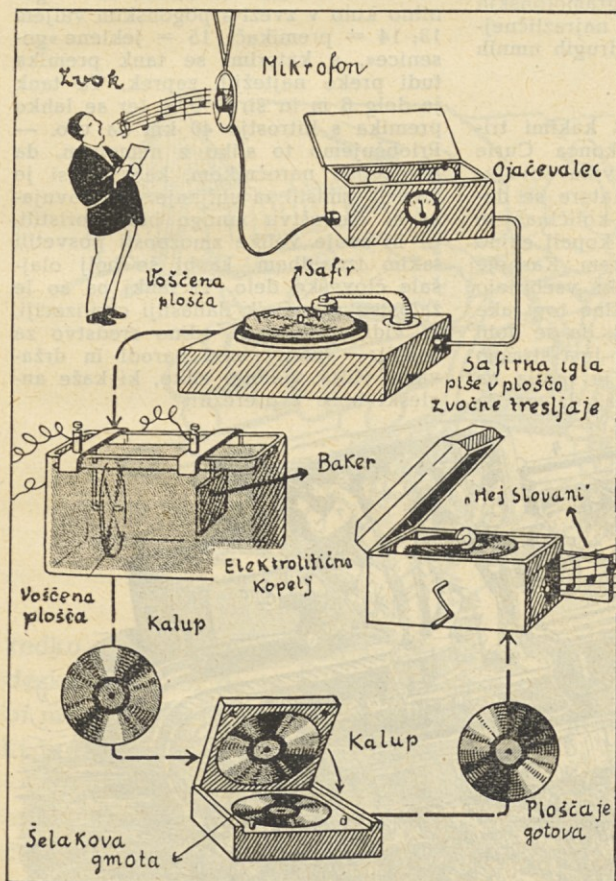
Zvestemu tovarišu v službi je postavil breznogi čuvaj spomenik, ki ga potniki vidijo ob progi.

Kako nastane gramofonska plošča.

— Angleži pravijo gramofonski plošči »muzika v konzervi«. To ni slabo re-

čeno. Kakor hranimo meso, ribe, sadje in sočivje v posebnih, hermetično zaprtih pločevinastih posodah, tako si

tudi lahko »konserviramo« glasbo v posebnih ploščah. Glasba je v takih ploščah vtisnjena in se nikoli ne pokvari. Kako je mogoče ujeti zvok na tako ploščo? To je zelo zamotan postopek. Slika nam nazorno govori, kako ujamemo pesem in tudi ves ostali postopek do izgotovljene gramofonske plošče, je jasno razviden. — V prostoru, ki ima s težkim blagom zastrite stene, da ne prodre niti najmanjši šum z ulice, visi mikrofoni. Kakor hitro zadenejo zvočni valovi membrano, se spremeni jakost toka v mikrofoni, in sicer tako, da odgovarjajo spremembe toka točno številu in jakosti ob membrano mikrofona se zadevajočih zvočnih sunkov. Ker pa so te spremembe električnega toka prešibke, gredo skozi ojačevalec in nato skozi posebno vrsto telefona, kjer proizvajajo magnetična polja prav tako različne jakosti. Toda sedaj ne niha membrana, temveč fina igla iz safirja točno po taktu izpreminja-

jočega se toka. Niha na levo in na desno in to njeno nihanje se vrtava v voščeno ploščo, ki se vrti z določeno hitrostjo. Neizmerno je fina sled safirne igle. S tem je »posnetek« pesmi končan. Zdaj morajo voščeno ploščo pobakreniti. V ta namen jo obesijo v galvan-sko kopel. Pod vplivom električnega toka se prevleče z bakrom. Tako nastane kovinski negativ z dvignjenimi zvočnimi črticami. Z obratnim postopkom napravijo po tem negativu še pravi kalup take plošče. — Dva takšna kovinska negativa polože v stiskalnico. Eden je za prvo stran gramofonske plošče, drugi za drugo stran. V kalup vlijejo vročo maso, ga zapro in vstavijo v stiskalnico z ogromnim pritiskom. Ko nato kalup odpro, je gramofonska plošča že gotova. Zdaj so seveda zvočnice v plošči udrti. Ploščo nato še obrusijo in polirajo in jo oddajo v prodajo. — Seveda je ta popis zelo enostaven. V resnici pa je za to potrebna množica raznih tehničnih naporov, kajti tovarna za izdelavo gramofonskih plošč je pravo čudovišče najrazličnejših strojev, cevi, peči in drugih umnih naprav.

*

Radij. — Ko sta pred kakimi tridesetimi leti odkrila zakonca Curie radij, je ta zagonetna prvina zavojevala ves svet. Rudo, iz katere se dobiva v neznansko malih količinah ta draga kovina, so prvotno kopali edino le v Jachymovu na Češkem. Kasneje so naleteli na rudnine, ki vsebujejo radij tudi drugod. Na stotine ton take rudnine je treba predelati, da se dobi le del grama radija. Radij ima strašno visoko ceno. Kako malo je radija na svetu, se vidi že iz tega, da ga je

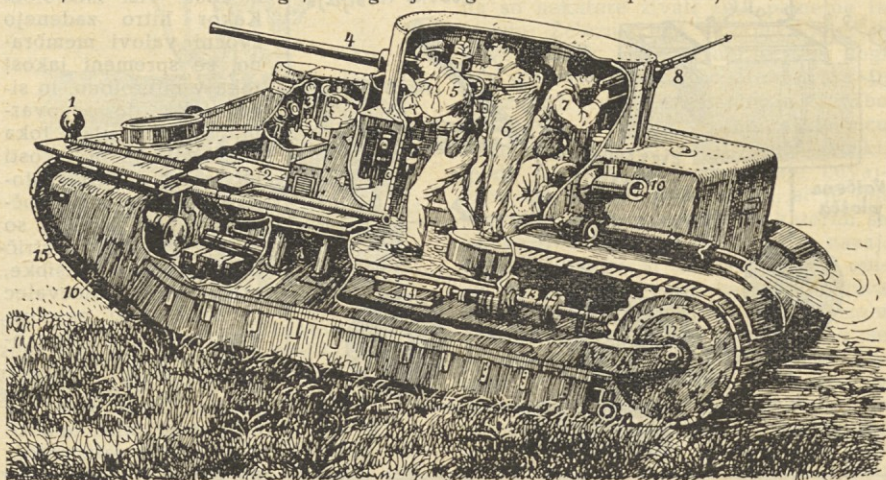
danes pridobljenega komaj 300 g, torej malo več kakor četrt kilograma.

*

Budisti v Beogradu. — Na periferiji Beograda se nahaja budistična kolonija s templjem. Po propadu ruskega carstva so med Wranglovo armado pribežali tudi nekateri Kalmiki, ki so budistične vere. S seboj so privedli tudi svojega lamo, t. j. duhovnika. Naselbina teh budistov šteje 300 duš.

*

Sodobno bojno orožje. — Ves svet je drhtel pred vojno, ki je že prežala, da izbruhne in spremeni Evropo v eno samo bojišče. Naša slika nam kaže notranjost angleškega težkega tanka. Številke pomenijo: 1 = žaromet, 2 = motor, 3 = sedež vozačev, 4 = prednji brzostrelni top, 5 = dva strelca, 6 = vreča, v katero padajo izstreljeni prazni naboji, 7 = strelca za brzostrelno puško, 9 = izplinjač, 10 = brzostrelna puška na krogljčnem ležišču, 11, ki se lahko obrača na vse strani, 12 = gonilno kolo v zvezi s pogonskim valjem, 13; 14 = premikači, 15 = jeklene »gosenice«, s katerimi se tank premika tudi preko najtežjih zaprek. Ta tank je dolg 6 m in širok 3 m ter se lahko premika s hitrostjo 40 km na uro. — Priobčujemo to sliko z namenom, da predočimo naročnikom, kaj vse si je človek izmislil za ubijanje. Strokovnjaki bi človeštvu mnogo bolj koristili, če bi svoje velike zmognosti posvetili takim iznajdbam, ki bi še bolj olajšale človeško delo. Ti tanki pa so le žalosten spomenik današnji civilizaciji, ki vidi v moritvah edino sredstvo za ureditev sporov med narodi in državami. (Glej spodnjo sliko, ki kaže angleški tank v prerezu!)

Pazno prečitaj tudi vse, kar je priobčenega na platnicah — ker bo v tvojo korist!

Ako hočeš kaj zamenjati ali prodati (knjige, znamke, aparate, slike, kolo, harmoniko, izmenjava slik posameznih krajev i. dr.), pošlji besedilo in svoj naslov upravi »Razorov«, Ljubljana, Gregorčičeva 23 ter priloži znamko za din 1,50.

Odpiramo letos »Razorove« *male oglase*, nekaj dijaški semenj, kjer lahko vsak razglasi svojo ponudbo ali poišče predmet, ki bi ga rad zamenjal ali poceni kupil. Poskusite takoj. Skoraj 4000 vas je, uspeh oglasa je tako rekoč zagotovljen: dobro boš kupil ali prodal ali zamenjal. Oglasi naj bodo kratki in razumljivi.

Poceni prodam kinoaparaturu na ročni pogon ter nekaj filmov, oboje zelo dobro ohranjeno. Andersch Akoš, Murska Sobota, Aleksandrova 1.

Poceni prodam »Zgodovino Jugoslovanov« za IV. razred srednjih šol. Šefman Daniel, Novo mesto, mešč. šola.

Poceni prodajam in zamenjavam znamke vseh vrst, lahko tudi samo francoske in češkoslovaške. Pošljem brezplačno prospekte. Anton Vrhovec, dijak mešč. šole, St. Vid nad Ljubljano 90.

Rešitev koroških ugank

1. Možje, ki pridejo iz Borovelj, imajo prav toliko gumbov kakor poprej. — 2. Kuhanega. — 3. Ker jo sadé. — 4. Med Sinčje vesjo in Velikovcem. — 5. Slo-vengev.

Nagrado po 1 lepo knjigo prejmejo: Repič Jožef v Litiji, Kobal Anton v Ljubljani — I. deška m. šola ter Golobič Julij iz Jesenic.

NAGRADNO TEKMOVANJE: Napišite vtise s svojega poto-vanja! Najboljši opis bomo nagradili s 50 din, dva pa z lepimi knjigami. Spis bomo objavili v Razorih. Rok do 5. novembra.

Želiš zastonj lepo knjigo? Potem pregovori 5 tvojih sošolcev, ki še niso naročeni na Razore, poberi denar za prvo številko v znesku 15 din, izroči ga z imeni novih naročnikov vred poverjeniku, ki nam bo sporočil, da si v resnici pridobil 5 novih naročnikov. Uprava ti bo nato poslala zastonj lepo mladinsko knjigo. Za vsakih 5 naročnikov 1 lepo knjigo zastonj. Potrudite se vsi naročniki! Posebno pa prosimo naročnike na meščanskih šolah v Brežicah, v Trziču, v Ormožu, v Ptuj, v Ljutomeru in v Vojniku, da z največjo vneto širite Razore med sošolce.

Obrestujemo vloge na hranilne knjižice in v tekočem računu z najugodnejšo obrestno mero

Dajemo posojila vsake vrste

Kupujemo, prodajamo in posojujemo vrednostne papirje

Opravljamo vse posle denarnih zavodov

Dravska banovina jamči z vsem svojim premoženjem in davčno močjo za naše obveznosti

Hranilnica dravske banovine

Ljubljana / Maribor / Celje / Kočevje

TISKARNA MERKUR D.D.

LJUBLJANA, GREGORČIČEVA UL. 23. TELEFON 25-52

Tiska knjige, brošure, časopise, uradne, trgovske in vsakovrstne druge tiskovine. Eno- in večbarvni tisk. Stereotipija. Pri večjih nakladah rotacijski tisk. V lastni založbi tiska Službeni list kraljevske banske uprave dravske banovine, Zbirko zakonov in uredb, Malo knjižnico itd. Lastna knjigoveznica. Zahtevajte proračune!

VSA DELA HITRO, LIČNO IN PO ZMERNIH CENAH